

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Sociální práce a ekonomické aspekty rozvodu manželství

Bakalářská práce

Petra Tichá

Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce:

PhDr. Hana Hejná

Praha 2020

Prague College of Psychosocial Studies

Social work and economic aspects of divorce

The Bachelor Thesis

Petra Tichá

Study program: Social work focused on communication and applied
psychotherapy

Form of study: combined

The bachelor thesis work supervisor:

PhDr. Hana Hejná

Prague 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze, dne 2020

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Haně Hejné za vstřícný přístup, věcné připomínky a rady, které mi poskytla v průběhu psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji všem participantům za poskytnutí rozhovorů.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá celkovou porozvodovou situací, uvádí nejen ekonomické aspekty rozvodu manželství, ale i psychosociální důsledky. Popisuje i celkovou změnu kvality života jako jsou porozvodová očekávání, důvody k rozvodu nebo i rozvod jako zlepšení života. Dále je v práci popsána i sociální práce, jakož to odborná pomoc, která by mohla zmírnit následky porozvodové situace. Výzkumná část se zabývá zodpovězením otázek na téma ekonomického dopadu rozvodu a využití odborné pomoci v rozvodovém nebo i porozvodovém řízení.

Klíčová slova

Manželství, rodina, mediace, rozvod, poradenství, ekonomické dopady, psychosociální dopady, kvalita života

Annotation

The bachelor thesis deals with problem of divorces and their economic and psycho-social consequences. It describes a change of the life quality such as after divorce expectations, reasons for divorce or divorce as an instrument of life improvement. Next the social work, as a professional help which might ease consequences of divorces, is described. The analytical part of the thesis aims to answer questions about economic impacts of divorces and use of a professional help during or after the divorce process.

Keywords

Marriage, family, mediation, divorce, advice, economic consequences, psycho-social consequences, life quality

Obsah

Seznam tabulek	9
Seznam použitých zkratk.....	9
Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Vymezení klíčových pojmů	11
1.1 Rodina	11
1.2 Manželství.....	11
1.3 Sociální pracovník.....	12
1.4 Sociálně právní poradenství	12
1.5 Orgán sociálně právní ochrany dětí.....	13
1.6 Mediace	13
1.7 Rozvod manželství.....	15
1.7.1 Rozvod nesporný.....	15
1.7.2 Rozvod sporný.....	16
2 Práce s rodinou v procesu rozvodu	17
2.1 Funkce OSPOD.....	18
2.2 Mediační činnost	19
2.3 Sociálně psychologické poradenství pro rodinu a partnerské vztahy	20
3 Následky rozvodu manželství	22
3.1 Psychosociální důsledky	22
3.2 Psychosociální následky rozvodu u dětí.....	23
3.3 Ekonomické dopady rozvodu manželství	24
4 Celková změna kvality života	27
4.1 Kvalita života a její determinanty	27
4.2 Důvody k rozvodu a porozvodová očekávání	28

4.3 Rozvod jako možnost zlepšení kvality života	28
VÝZKUMNÁ ČÁST	29
5 Kvalitativní výzkum	30
5.1 Polostrukturovaný rozhovor	30
5.2 Tematická analýza	30
5.3 Cíl výzkumného šetření	31
5.4 Metoda sběru dat	31
5.5 Výběr respondentů	32
5.6 Průběh rozhovorů	33
6 Analýza dat	34
6.1 Přehled zkoumaných témat	34
6.2 Výsledky analýzy	35
Diskuze	44
Závěr	46
Seznam citované literatury	47
Seznam příloh	49

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příčina rozvratu manželství v ČR (2018).....	28
---	----

Seznam použitých zkratk

CERGE-EI – Center for Economic Research and Graduate Education – Economics Institute

IDEA – Institute for Democracy and Economic Analysis

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

OZ – Občanský zákoník

Úvod

Dnešní uspěchaný svět s sebou přináší i spoustu ukvapených rozhodnutí, ať už v oblasti politiky, podnikání, či právě v oblasti mezilidských vztahů. Ve většině rozvinutých zemí není povinností zasnoubit se s osobou, kterou Vám předurčila vyšší autorita, popřípadě rodinný příslušník. Každý má právo oženit se i vdát se s osobou podle vlastního výběru, dokonce se i registrovat v partnerském svazku. Tyto nové možnosti spojené se současnými životními trendy se ale velice často promítají v menším pocitu zodpovědnosti ve vztazích, což vede k nárůstu rozvodovosti, kdy právě toto spojení se muselo adaptovat na aktuální podmínky, často mnohem tolerantnější. Dnes již není problémem podat návrh na rozvod manželství, není k tomu ostatně ani nutný souhlas partnera. Často ale člověk nedomýšlí, jaké tento krok bude mít důsledky zejména v situaci, kdy je jednotlivec nedílnou součástí základní společenské jednotky – rodiny. Partneři ukončí společné soužití, děti následně zůstávají ve střídavé péči, či v péči jednoho z rodičů. Pokud však rozluka partnerů neprobíhala právě smírnou formou, kdy antagonistické vztahy přerůstají i do fáze vypořádání společného jmění manželů, často se tak jeden z nich (obvykle žena) ocitá v tíživé situaci, kdy je odkázán na různé formy sociální podpory, minimální příspěvky ze strany bývalého partnera či partnerky, to vše v rámci nutnosti co nejlépe zvládat péči o svěřené děti. Ekonomické aspekty rozvodu manželství se tak v dnešním světě ukazují jako veliký problém, se kterým se potýká spousta lidí. Této problematice je věnována celá práce, včetně nastolení různých pohledů a rovněž i předestření možností, jak by se takovéto dopady daly v reálném světě zmírnit tak, aby rozvod nebyl často tak zatěžujícím procesem.

Autorka rozdělila bakalářskou práci na dvě části, na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se skládá ze čtyř kapitol, z nichž první definuje základní pojmy, druhá část definuje pomoc rodinám v procesu rozvodu, třetí část popisuje dopady rozvodu manželství a poslední čtvrtá část se zabývá kvalitou života a jeho změnou v porozvodové fázi.

Praktická část vychází z uskutečněného výzkumu, který byl realizován kvalitativní metodou polostrukturovaného rozhovoru. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda lze negativní dopad rozvodu zmírnit formou odborné poradenské činnosti a jaké ekonomické dopady měl rozvod na rodinu. Výzkumu se zúčastnily dvě dvojice rozvedených manželů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení klíčových pojmů

Úvodní kapitola se zaměřuje na vymezení základních pojmů, kterými jsou rodina, manželství, sociální pracovník, sociálně právní poradenství, ochrana dětí, mediace a rozvod manželství. Cílem je zprostředkovat základní definice těchto pojmů, jejichž porozumění je podstatné pro další text této práce.

1.1 Rodina

Rodina je historicky i obecně považována za nejdůležitější společenskou skupinu a instituci (Nešpor 2018), kdy smyslem je především dostatečnou měrou kvalitně naplnit veškeré potřeby členů, přičemž rodina je obecně považována za centrum a základní prostředí, ve kterém se formuje naše osobnost a náš život. Mezi základní funkce lze zařadit funkci socializační, výchovnou, ochrannou, citově podpůrnou a reprodukční (Kuchařová et al. 2019). Matoušek (2014) považuje za vzor rodiny v dnešní společnosti rodinu malou a proměnlivou s tím, že hlavním poutem v této rodině je emocionální bilance dospělých, což je v podstatě partnerská vzájemnost. To, co je partnerovi dáváno a co se od něho očekává a následně i dostává.

Jak definují Holá et al. (2014, s. 24) „rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty“.

Dle Holé et al. (2014, s.17) „rodina může být také vnímána ze dvou pohledů, tj. jako instituce racionální, hierarchizovaná a kulturně omezující a zároveň i jako specifický soukromý svět přirozené rovnosti, emocionality a autenticity“.

1.2 Manželství

Manželství zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ), definuje jako trvalý svazek muže a ženy, který vzniká na základě stanov obsaženými v tomto zákoně. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.

Občanský zákoník, jako jeden z hlavních účelů manželství nově zdůrazňuje vzájemnou podporu a pomoc. “Manželé jsou si povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.“ (§687, odst. 2 OZ) Dále OZ uvádí, že manželství má být společenstvím nejbližších lidí, u kterých se předpokládá nejen vzájemné plnění zákonných a ekonomických povinností, ale i povinností morálních, jako je vyjádření empatie vůči sobě navzájem, vyjádření lásky, úcty, respektu a porozumění (Hrušáková, 2009).

1.3 Sociální pracovník

Sociální pracovník je jedinec, který mimo svých teoretických znalostí uplatňuje ve své praxi i své osobní zkušenosti, svůj životní styl, svoji pozici a roli, kterou ve společnosti zastává. Významným prvkem jeho působení by měla být autenticita, prožívání s klientem, jeho emocionální stránka, empatie, umění naslouchat, projevit respekt vůči klientovi, být diskrétní i respektovat tempo klienta. Důležitou stránkou je i jeho profesionalita, kongruence vnějšího projevu s vnitřním prožíváním. Měl by se dobře orientovat v dané problematice, zastávat platnou legislativu a v případě potřeby být schopen spolupracovat s dalšími odborníky (Laca, 2016).

Sociální pracovníci působí především v sociálních službách a jejich prostřednictvím. Poskytují odborné služby, informace, rady, zastupují klienty, pracují s nimi, realizují programy, plány, sociální cíle, uspokojují sociálním objektům jejich potřeby. Zároveň se orientují i v oblasti psychologie, sociologie, práva, zdravotní a převážně v oblasti sociální politiky, tím se zvyšuje jejich odbornost (Matoušek, 2012).

1.4 Sociálně právní poradenství

Sociálně právní poradenství se uplatní ve složitých životních situacích, kdy jsou lidé nuceni řešit problémy, se kterými se běžně nesetkávají. Poradna poskytuje informace, odkazy na právní normy, na orgány státní i správní, které by měly být schopny klientovi nápomocny, čímž by zároveň měly podpořit růst, rozvoj, zralost a lepší uplatnění klienta, aby se efektivně orientoval ve světě a vyrovnával se se životem.

Poradenství je případem sociální služby intervenčního typu, je určeno širokému spektru uživatelů, do jejichž života vstupuje poradenská služba jen krátkodobě, velmi často pouze

jednorázově. Základními principy poradenství je nestrannost, nezávislost, všestrannost, diskrétnost, bezplatnost a také respektování klientových práv a rozhodnutí (Gabura, Pružinská, 1995).

1.5 Orgán sociálně právní ochrany dětí

Orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) je definován zákonem č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně právní ochraně dětí, který se zabývá především preventivní a poradenskou činností a prací s rodinou v ohrožení. Jde o státní instituci, která se svou činností zaměřuje především na děti. Na děti, o které se rodiče nechtějí, nemohou nebo nedokážou postarat, na děti, které jsou ohroženy sociálně-patologickými jevy (např. záškoláctvím, užíváním návykových látek) nebo jinak potřebují pomoc či zástup (např. u soudních jednání, při jednáních s policií, v rozvodových situacích) a rovněž i na případy neplnění si rodičovských povinností, kdy důvodem mohou být dále výchovné problémy dítěte, které rodiče nezvládají či mohou být ve sporu o dítě nebo ve sporu o úpravě péče o dítě (zákon 359/1999 Sb., §4).

Kromě dalších činností OSPOD také vyhledává děti, které potřebují zprostředkovat náhradní rodinnou péči, tj. osvojení nebo pěstounskou péči. Lidem, kteří uvažují nad myšlenkou stát se náhradním rodičem, OSPOD poskytuje nezbytné informace. Pomáhá jim v případě vážného zájmu s podáním žádosti, žádost zpracovává a v případě svěřeni dítěte do pěstounské péče tuto péči průběžně sleduje.

Stát v rámci OSPOD napomáhá rodičům při řešení výchovných problémů související s péčí o dítě nebo poskytuje poradenskou odbornou činnost, kterou, pokud ji rodiče dobrovolně nevyužijí, může být i orgánem sociálně-právní pomoci nařízena.

Prioritou je vždy příznivý pozitivní vývoj dítěte, ochrana jeho práv a oprávněných zájmů a v případě nutnosti rovněž obnovení narušených funkcí rodiny (Holá et al., 2014).

1.6 Mediace

Dalším důležitým pojmem, který je potřeba v této práci přiblížit, je mediace. Upravuje ji zák. č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci. A právě tímto zákonem je mediace definována jako „postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují

komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“ (§ 2 zák. č. 202/2012 Sb.). Součástí této práce bude především rodinná mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů, jejíž proces je korigován mediátorem, tedy fyzickou osobou, která je zapsaná v seznamu mediátorů.

Definiční znaky mediace se většinou mění dle toho, v jaké společenské oblasti či oblasti vztahů se mediace uskutečňuje. Stejnou tendenci má i rodinná mediace, která vymezuje účastníky mediace, tedy rozvádějící se manžele, dále předmět mediace (spory o svěření dítěte do péče, výživné, výchova dětí atd.) a rovněž dle účelu mediace, tedy pomoci manželům při řešení jejich konfliktů a hledání vlastního řešení.

V České republice většinou rozlišujeme mezi rodinnou mediací a rozvodovou mediací, kdy rodinná mediace se zabývá řešením konfliktů, které vznikají ve vzájemném spoluzití členů rodiny. Nápomocen je vždy kvalifikovaný prostředník, tedy mediátor. Rozvodovou mediaci můžeme chápat jako určitou formu řešení rodinných konfliktů v užším smyslu, a to v rámci rozvodového řízení manželů.

Rozvodová mediace se uplatňuje před rozvodem či rozchodem partnerů, při ochraně zájmů nezletilých dětí a při finančních a majetkových otázkách, které s tím souvisí. Povahu rozvodové mediace naplňuje mediace rodinná v situaci, kdy soud rozhoduje o výživě a výchově nezletilých dětí. (Holá et al., 2014).

Pro úplnost lze ještě zmínit mediaci na ochranu dětí, která je odlišná od mediace rodinné a je především „nástrojem sociálně právní ochrany a soudnictví ve věcech mládeže, v němž je za účasti členů rodiny a dalších zainteresovaných subjektů společně hledáno řešení vzniklé krizové situace v rodině“ (Holá et al. 2014, s. 109).

Nelze se také nezmínit o tzv. rodinné konferenci, kdy dle Holé et al. (2014, s.110) „koncept rodinných skupinových konferencí byl vyvinut na Novém Zélandě. Jeho vznik souvisí s péčí o původní maorské obyvatelstvo. Dnes je znám v angličtině pod několika názvy jako „Family Group Conferencing“, „Family Group Decision Making“ nebo „Family Unity Meetings“. V češtině je pojem „rodinná konference“ často nesprávně ztotožňován či zaměňován s pojmem „případová konference“ či „případové setkání“.

1.7 Rozvod manželství

Problematiku rozvodu manželství upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kdy uvedené problematice je věnována druhá část citovaného zákona, díl 5, tedy zánik manželství může nastat pouze ze zákonných důvodů zmiňovaných v ustanoveních §754-§770 zák. č. 89/2012 Sb. S odkazem na uvedenou právní úpravu rozlišujeme dva typy rozvodu, rozvod sporný a rozvod nesporný.

U obou forem rozvodu by měly být v první řadě naplněny zákonem stanovené podmínky rozvodu manželství, tedy ta skutečnost, že „soužití manželů je hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení“. (zák. č. 89/2012 Sb.) Jsou zde však situace, kdy manželství nemůže být rozvedeno i pokud by byly shora uvedené podmínky splněny. Manželství nemůže být rozvedeno v případech, kdy by rozvod byl v rozporu se zájmy nezletilého dítěte, které musí soud zkoumat v první řadě. A jako podmínka zahájení vlastního řízení, na jehož konci je vynesena rozsudek o rozvodu manželství, je vyřešení poměrů dítěte pro dobu po rozvodu manželství jeho rodičů (zákon č. 89/2012 Sb.).

1.7.1 Rozvod nesporný

Nesporný rozvod je upravován §757 zák. 89/2012 Sb.. K naplnění smyslu a účelu nesporného rozvodu je nezbytný obapolný souhlas obou manželů, kteří s rozvodem souhlasí a jsou schopni se dohodnout, dá se říci, že společně podaný návrh na rozvod manželství je ve skutečnosti dohodou o ukončení manželského soužití. Předpokladem je zde shodné tvrzení obou manželů týkající se rozvratu jejich manželství, jsou zde dány lhůty související s trváním rozvratu manželství, kdy podmínkou je, že po dobu nejméně 6 měsíců spolu manželé nežijí. Mezi rozvádějícími se manželi musí dojít k dohodě ohledně nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství a předpokladem dalšího pokračování rozvodového řízení je souhlas soudu s vyřešením otázky výchovy a výživy nezletilých dětí. Posledním předpokladem úspěšného ukončení procesu nesporného rozvodu je dohoda manželů ohledně vypořádání majetkových vztahů po dobu po rozvodu s úředně ověřenými podpisy, vyřešení související otázky bydlení a pokud je to nezbytné, rovněž i vyřešení výživného pro jednoho z manželů pro dobu po rozvodu manželství. Můžeme říci, že pokud manželé splnili veškeré podmínky a soud dojde k závěru, že tvrzení účastníků (manželů) jsou pravdivá, manželství je rozvedeno bez toho, že by soud zkoumal příčiny jeho rozvratu.

1.7.2 Rozvod sporný

Ve srovnání s rozvodem nesporným je sporný rozvod mnohem složitějším procesem. Řízení je zahájeno na návrh jednoho z manželů, kdy druhý s tímto nemusí souhlasit, mnohdy o tomto kroku svého životního partnera ani neví, popřípadě je výslovně proti. První fází sporného rozvodu je rozhodování příslušného soudu o poměrech k nezletilým dětem. V rámci tohoto jednání je určováno, kterému rodiči budou svěřeny děti do péče a jaká bude výše vyživovací povinnosti. Prioritně je zde sledován zájem nezletilých dětí. Pokud soud rozhodne o úpravě vztahu k nezletilým dětem, je zahajováno vlastní řízení o rozvodu manželství. Na rozdíl od nesporné formy rozvodu manželství jsou zde zkoumány příčiny rozvratu manželství často do nepříjemných detailů, což může být pro účastníky řízení dehonostující a může to prohloubit stávající antagonistické vztahy. Skutečnosti či příčiny zjištěné v souvislosti s rozvratem manželství mají často značný dopad na tu část sporného řízení, ve kterém se projednává vypořádání společného jmění manželů. Aktuální právní úprava stanoví, že pokud se manželé nevypořádají soudně či mimosoudně ve lhůtě do 3 let ode dne nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství, popřípadě pokud v této lhůtě není podán návrh na majetkové vypořádání soudem, spadají movité věci do vlastnictví toho z bývalých manželů, který je fakticky užívá pro potřebu svoji nebo své rodiny. Ostatní movité věci a především věci nemovité se dostávají do režimu podílového spoluvlastnictví, kdy se má za to, že oba podíly jsou stejné. Stejným podílem jsou vypořádána i majetková práva, pohledávky i závazky vzniklé za dobu trvání manželství (zákon č. 89/2012 Sb., §741).

2 Práce s rodinou v procesu rozvodu

V rámci rozvodového řízení je pracovník nucen vzít na vědomí, že většinou každý z účastníků rozvodu má svůj díl viny a není rozhodující, zda menší nebo větší a rovněž každý z nich má jiné představy nejen o rozvodu samém, ale i o budoucím životě. Jsou lidé, kteří si přejí rozvod méně než jejich partner, kdy se většinou jedná o závislejšího z partnerů, tedy toho, který má potřebu najít si pomoc. Právě ten hledá nějakého spojence, o něhož by se opřel, hledá toho, kdo by byl jako společník využitelný.

Pomáhající pracovník je často posuzován jako společník nadějný, protože je u něj předpoklad, že disponuje určitou profesionální zkušeností. Na tomto místě nutno zdůraznit, že předpokladem objektivního posouzení a následné pomoci je naprosto neutrální vztah k rozvádějícím se partnerům. V této souvislosti lze zmínit i jiné subjekty, jiné profesionály, s nimiž se klient v rámci procesu rozvodu může stýkat a s nimiž konzultuje veškeré související okolnosti. I v tomto případě je nutno vyjasnit si vzájemné kompetence.

Často je proces pomoci deformován určitými zažitými morálními soudy, které mohou pomáhajícího pracovníka během rozvodového procesu napadnout. Jako ovlivňující faktor lze zmínit chování rozvádějících se manželů, které může pomáhající pracovník shledávat jako nezodpovědné či dokonce bezohledné vůči dalším členům rodiny. Je zajímavé, že k moralizování jsou obecně lidé náchylnější v případech, kdy posuzují chování žen. Naopak k chování mužů je obecně větší tolerance (Matoušek, 2010).

V rámci procesu rozvodu nutno rovněž zohlednit, že většinou partneri projevují značné emoce, které mohou často bránit konstruktivnímu řešení. V těchto případech je vhodné aplikovat **krizovou intervenci**, při níž by klientovi mělo být umožněno své emoce ventilovat, a to i za situace, že jeho schopnost vnímat zpětnou vazbu je silně omezená.

Pomáhající pracovník by měl pečlivě zvažovat dopad svých souhlasných soudů ohledně představ klienta v tom smyslu, že klientův bývalý partner je, de facto, jediným či hlavním viníkem rozpadu manželství. Otázka viny je otázkou velice často frekventovanou, která ale postupem času ztrácí na svém důrazu. Indikátorem úspěšně zakončeného emočního rozvodu je stav, v němž otázka viny již není prioritní.

Snahou pomáhajícího pracovníka by mělo být především odstranění vzájemných antipatií mezi rozvádějícími se partnery tak, aby jejich kontakt do budoucna nesl pozitivní znaky a umožňoval alespoň formální společenský styk. Pracovník by měl vždy podpořit věcné a

konstruktivní ujednání bývalých manželů, která souvisí se společnými zájmy, čímž není myšleno pouze zájmy společných dětí (Matoušek, 2010).

2.1 Funkce OSPOD

Věcně a místně příslušný soud může vydat rozsudek o rozvodu manželství, ať již se jedná o rozvod sporný či nesporný, až ve chvíli, kdy je pravomocně ukončeno řízení o výkon rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem narozeným v tomto manželství, a to na dobu po rozvodu manželství.

„Jedná se o úpravu výchovy a výživy nezletilých, která v případě, že mají rodiče nezletilých dětí zájem na projednání jejich rozvodu jako rozvodu smlouveného (nesporného), musí být výsledkem jejich dohody v řízení před soudem, tedy toto řízení musí skončit rozsudkem soudu, který dohodu rodičů schválí. Pro oba typy rozvodového řízení bez rozdílu platí další zákonná podmínka, a sice, že manželství nemůže být rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmy nezletilých dětí narozených z toho manželství, které jsou dány zvláštními důvody“ (Novák, Průchová, 2007, str.32).

V rámci rozvodového řízení, resp. v rámci řízení o rodičovské zodpovědnosti se mohou rodiče, jako zákonní zástupci nezletilého, dostat do vzájemné kolize, kdy ani jeden z nich nemůže zastupovat zájmy nezletilého dítěte. V takovém případě je pro dané soudní řízení ustanoven opatrovník. Při možném střetu zájmů rozvádějících se je také nazýván jako opatrovník kolizní. A právě činnost tohoto opatrovníka je jednou z těch, které vykonávají orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Při rozvodovém řízení to bývá obecní úřad s rozšířenou působností, kdy se tato místní příslušnost úřadu řídí místem bydliště dítěte. Konkrétní pracovník úřadu má na starost celý případ dítěte, je v kontaktu s rodiči, provádí místní šetření, řídí celý případ, zjišťuje názor dítěte, zastupuje nezletilé dítě při soudních jednáních a i přes to, že nemá žádnou pravomoc vydávat závazná rozhodnutí, může výrazně přispět k urovnání případných konfliktů mezi rodiči. Dohoda mezi rodiči by měla vždy být ku prospěchu dítěte vedena snahou ušetřit dítě zbytečných tahanic a napětí v rodinném prostředí. Pro opatrovníka je tedy prioritou zájem a blaho dítěte, jeho úkolem je plně zohlednit veškeré podstatné záležitosti týkající se nezletilého při soudním jednání. Práci opatrovníka je nutno věnovat značnou pozornost, je mu přiznán velký význam, pokud jde o konečné rozhodnutí soudu v řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu.

OSPOD ke každému nezletilému dítěti, kterému byl ustanoven opatrovník, vede spisovou dokumentaci, která obsahuje osobní údaje dítěte, údaje rodičů, údaje o výchovných poměrech dítěte, různá šetření v rodině, rozhovory s rodiči, kopie písemných vyhotovení podaných soudu nebo jiným orgánům a vyhotovení rozhodnutí, která se týkají celého případu. Do spisové dokumentace opatrovníka může rodič nahlédnout po podání písemné žádosti u OSPOD, který je povinen vyjádřit se k této žádosti ve lhůtě nejpozději do 15 dnů. V případě, že by měl rodič pochybnosti o práci opatrovníka, je možné podat stížnost adresovanou nadřízenému tohoto opatrovníka obsahující řádné odůvodněním jeho pochybností (Novák, Průchová, 2007).

2.2 Mediační činnost

Mediační činnost je proces, který obecně napomáhá lidem, tedy nejen členům rodiny, vyřešit vzájemné problémy či narovnat vzájemné vztahy. Mediace nezasahuje pouze do oblasti řešení sporů mezi rodiči v rámci rozvodového řízení, ale funguje i v dalších oblastech jako třeba v oblasti majetkoprávní či v oblasti řešení mezilidských vztahů. Na mediátora se tedy obrací lidé s různorodou problematikou ve snaze odstranit vzájemné rozpory v názorech, komunikační těžkosti, nejednotnost v nazírání na hospodaření s majetkem, fungování rodiny, na výchovné problémy dětí.

Mediační jednání či setkání vede nestranný a neutrální mediátor, který by měl být obeznámen s danou problematikou, měl by se orientovat v právu i psychologii, ovšem nemělo by se jednat o sociálního pracovníka, psychologa či advokáta, který už pro účastníky mediace nějakou činnost vykonával (Šišková, 2016).

Dá se říci, že v současnosti je mediace nejvíce využívána při řešení sporných otázek souvisejících s rozvodem manželství. Mezi klienty lze zařadit partnery, kteří uvažují o rozchodu či rozvodu. Jsou aktuálně v procesu odloučení, popřípadě se snaží o zachování své role ve vztahu ke svým dětem. Málokdy klienti přicházejí k mediátorovi o své vůli, většinou je jim mediační činnost doporučena soudem, který se zabývá rozvodem jejich manželství, popřípadě na doporučení zainteresované pracovnice OSPOD.

Pomocí mediace mohou rodiče dojít k dohodě, která jim dá faktickou odpověď na otázku, jaký bude život jejich a jejich dětí do budoucna, tedy svěřením dětí do péče, výše výživného, otázka ekonomická. Mediace by měla rodičům pomoci chránit jejich děti před důsledkem rozpadu rodiny a současně minimalizovat negativní dopady na všechny její účastníky.

Povědomí o mediaci je obecně velice nízké a rodiče či rozvádějící se manželé často vůbec netuší, že institut mediace existuje a co si pod tímto pojmem mají vlastně představit. Měli by však vědět, že je to právě mediátor, který jim pomáhá navzájem se dorozumět, pochopit své pocity a vysvětlit si své postoje. Mediátor tedy podporuje rodiče, aby se navzájem plně pochopili.

Mediace může být nápomocná i v případech, kdy za sebou mají její účastníci opakovaně neúspěšné pokusy o smírné dořešení aktuální situace, dokonce i několik soudních stání a vztahy mezi nimi jsou značně narušené (O'Leary, 2014).

2.3 Sociálně psychologické poradenství pro rodinu a partnerské vztahy

Cílem sociálně psychologického poradenství je snaha poskytnout klientovi především objektivní pohled na veškeré aspekty jeho osobní situace, pomáhat mu s jejich řešením a zároveň působit na klienta tak, aby si uvědomil vlastní potenciál při hledání východisek z aktuální situace (Novák, Šmolka, 2016).

Těžiště práce psychologa spočívá především v podpoře komunikace, uvědomění si sama sebe, hledání alternativ a východisek a v neposlední řadě i ve správném směřování klienta. Poradenství by nemělo klienta měnit, ale naopak by se s jeho pomocí měl navést správným směrem, a to především v rámci porozvodového uspořádání. Je nutno se vypořádat nejen s osobnostními rysy klienta, ale i s různými vnějšími vlivy zasahujícími do dalšího života klienta, jako jsou různé závislosti, kdy v této souvislosti lze zmínit nepochybnou roli dědičnosti, zvláště sociální. Častým jevem, se kterým se lze setkat v průběhu poradenství, je agresivita jednoho z partnerů a dále to mohou být různé závislosti jako například alkohol, drogy, gamblerství apod., které klienti nemají pod kontrolou, kvůli čemuž se jim mohou rozpadnout některé z významných složek života a ve svém důsledku se jejich přístupem ničí vztahově, společensky i existenčně. Nedílnou součástí psychologicko-právního poradenství je rovněž bezplatná právní konzultace, která má za cíl v co největším rozsahu informovat klienta o jeho právech a povinnostech a případných směrech dalšího postupu. Je pravdou, že rozvodem partnerské problémy nekončí, ale velice často teprve začínají. Nutno zmínit nezbytnost vypořádání společného jmění manželů, otázku bydlení, výchovu a výživu dětí. Právě zmiňované oblasti a snaha o jejich konstruktivní řešení je často zdrojem dalších problémů, které mohou mít dlouhého trvání. Je zajímavé, že v mnoha případech, ať se to

může zdát zarážející, není dobrá ekonomická situace předpokladem pro smírné a konstruktivní řešení problémů nastalých po rozvodu manželství (Šmolka, Mach, 2008).

3 Následky rozvodu manželství

Rozpad manželství může následně způsobit různé psychické reakce, většinou ovlivněné emocemi, kdy jde především o:

- pocity zklamání,
- pocity viny, selhání,
- pocity nepřátelství k partnerovi, jeho obviňování.

3.1 Psychosociální důsledky

Následky či dopady rozvodu na jeho účastníky jsou často mnohem horší, než bylo očekáváno. Daleko větší stres přináší jeho rozpad v případě, kdy manželství trvalo delší dobu. V době rozvodu jsou partneři příliš koncentrováni sami na sebe, dochází tak ke zkreslenému hodnocení manželství. V rozvodové fázi cítí převahu negativních stránek manželství, které se většinou jeví ještě horší, než reálně bylo (Vágnerová, 2007).

Objevují se okamžiky, kdy život drží pevně v rukou, a okamžiky, kdy partneři nad sebou ztrácí kontrolu. Většinou se cítí podráždění, bezmocní, mají pocity bolesti, zoufalství, zloby, cítí se zraněni (Wolfová, 1994).

Plaňava (1994) uvádí čtyři psychorozvodové úkoly, které se objevují v rozvodovém procesu.

1. Partnerské odpoutání se a distance od manželství. Jedná se o emoční odžití konce manželství, o jeho kognitivní zpracování, o ujasnění si skutečnosti, že manželství opravdu skončilo a dále nebude pokračovat.
2. Oddělení manželství od rodičovství a vytvoření předpokladů pro rodičovství porozvodové. Partneři by si zde měli uvědomit, že i když selhali jako manželé, neměli by selhat jako rodiče.
3. Ochrana dětí, respekt k jejich potřebám, prožitkům v porozvodové fázi, k jejich zájmům, k tomu, jak celou situaci přijímají.
4. Vytváření nového životního stylu, porozvodové identity a nových perspektiv.

Všichni účastníci rozvodu něco ztrácejí. Dospělí partnera, děti přicházejí o přítomnost matky, či otce, někteří musí díky rozvodu změnit bydliště, nastávají i ekonomické ztráty. Mění se negativně vztah dětí k rodiči, s nímž žijí, rozvedená matka či otec jsou na vše sami, zatížení provozem celé rodiny (Matoušek, 2003).

Role osamělého rodiče je emočně mnohem náročnější, je přetížen povinnostmi, uspokojování vlastních osobních potřeb je nedostatečné, může být frustrovaný, osamělý, sociálně izolovaný, chybí mu čas, energie a často i finanční prostředky. Může se rovněž cítit mocensky oslaben, nemá u dětí už takovou autoritu jako v manželství, což platí především u žen. Osamělý rodič může svoji situaci prožívat jako nespravedlivou, zůstal-li sám s povinnostmi a určitou zodpovědností.

Pozitivní zvládnutí celé porozvodové situace závisí převážně „na vztahu k bývalému manželovi, na míře vyrovnanosti s rozvodem, resp. zvládnutí proměny vztahu s partnerem, který se nově projevuje i ve způsobu prezentace druhého rodiče dětem“ (Vágnerová, 2007, s.283).

3.2 Psychosociální následky rozvodu u dětí

V případě dětí bývá rozvod velmi frustrující a traumatizující událostí. Většinou jím bývají děti permanentně poznamenány, velice často i do budoucna a jsou tak teoreticky ohroženy i ve svých manželstvích (Plaňava, 2000). Nejtěžší chvíle nastávají, kdy se jeden z rodičů odstěhuje a dítě si naplno uvědomí, že rozvod rodičů se stává skutečností. Odchod jednoho z rodičů může pro dítě znamenat i velkou nejistotu. Je zapotřebí ujistit ho, že zůstává stálou osobou v životě jednoho z rodičů, že je pro něho důležitý a že se nemusí o rodiče, se kterým nežije, rozhodně obávat (Plaňava, 1994).

Na druhou stranu osamělý rodič pod tíhou všech povinností, stresu a citové prázdnoty nemusí být schopen uspokojovat ani běžné požadavky svého dítěte. Pod tíhou celé situace může změnit postoj ke svému dítěti tím, že ho může dostat do **role pseudopartnera**, kdy rodič očekává jeho plnou podporu a akceptování celé nastalé situace. Také se rodič může obávat opuštění, v důsledku čehož nemusí být schopen zvládat jeho dospívání, jeho osamostatňování, a tím může dítě dostávat do **role podřízené a závislé**. A v neposlední řadě si rodič, který získal dítě do výchovy, může snadno vytvořit pocit, že má veškerý dohled i výchovu dítěte pevně v rukou a využít ho jako nástroj pomsty, jako **prostředek k ovládnutí bývalého partnera** (Vágnerová, 2007).

V prožívání rozvodové situace, bohužel, často u dětí dochází i k některým neurotickým stavům jako jsou deprese, stavy úzkosti, poruchy spánku, pozornosti, absence komunikace, uzavření se do sebe, do svého vnitřního světa. Dochází i ke zhoršení chování, prospěchu, ke

zvýšené agresivité i k útěkům z domova, kde se cítí být frustrovaní a ohrožení (Plaňava, 1994).

Sám Plaňava (1994) uvádí výzkumy, které tvrdí, že:

- čím déle a dramatičtěji rozvod probíhá, tím větší následky u dětí můžeme pozorovat,
- čím déle se rodiče vyrovnávají s rozvodovou prohrou, tím větší potíže jejich děti mají,
- čím dříve začne fungovat vztah s odloučeným rodičem po vzájemné dohodě s bývalými rodiči, tím rychleji se děti s jejich rozvodem vyrovnají.

Schopnost dětí citově se vyrovnat s novou situací po rozvodu závisí na tom, jak úspěšně celý proces zvládli rodiče, jak se dokázali oprostít od právě ukončeného manželství a jak zvládají budovat další nový život (Everett, 2000).

3.3 Ekonomické dopady rozvodu manželství

Rozvod má často řadu negativních sociálních i ekonomických důsledků, kdy tyto důsledky mají rozdílný dopad na ženy i muže. Důležitým aspektem pro další hodnocení životní úrovně je způsob, jakým se oba manželé podíleli na zajištění chodu rodiny ještě před rozvodem. Buď příjmy rodiny obstarávala žena sama, rozvod je pro ni tedy do značné míry úlevou, popřípadě v rodině fungovalo tradiční rozdělení na matku pečovatelku a otce živitele. Tato varianta má ve svých důsledcích následně větší negativní dopad na ženy, protože ty obvykle investují méně do profesního života a své kariery, neboť na nich spočívá veškerá péče o domácnost a děti. Během manželství je rodina zajištěna příjmy obou manželů. Při rozchodu partnerů tak dochází k velké změně, a to od dvoupříjmového hospodaření s penězi k jedno příjmovému modelu rodiny, kde to je pouze jedna osoba, která zajišťuje ekonomický chod domácnosti a současně výchovu i péči o děti. Zároveň může docházet i k dělení majetku ve společném vlastnictví a řešení otázky bydlení. Rozvod je tak častou příčinou, proč dochází k úpadku životní úrovně matky a jejích dětí (W. Dnes & Rowthorn, 2002).

Z některých výzkumů lze dovodit, že problémy otců nejsou vždy materiální povahy, ale dotýkají se více psychické roviny. O tomto jevu lze hovořit v případech, kdy otec nenavazuje záhy po rozvodu nové, vážné vztahy, ale zůstává sám. Není ovšem výjimkou, že materiální problémy pociťuje i otec. Nejen ten otec, který po rozvodu zakládá novou rodinu a jeho příjmy i rodinný rozpočet jsou de facto zatěžovány financováním dvou domácností, ale i ten

otec, jehož příjmy po rozvodu často nestačí na udržení původní životní úrovně či sociálního statusu (Dudová, Hastrmanová, 2007).

Přestože se většina matek samoživitelek snaží pracovat, setkávají se se spoustou překážek, a to jak s nižším finančním ohodnocením, tak i s nedostatkem času pro pracovní aktivity právě z důvodu odpovědnosti a starosti o děti a domácnost. Není sporu o tom, že matky samoživitelky představují na stávajícím trhu práce jednu z nejhroženějších skupin. Konkurenční prostředí, důraz na maximální výkon, jakož i další související faktory jsou často překážkou pozitivního řešení otázky skloubení odpovídajícího pracovního zařazení a péče o svěřené děti nabývá v případě matek samoživitelek na zásadní relevanci. Kritéria výběru zaměstnání se u nich často odvíjejí od nutnosti zkoordinovat požadavky na výkon práce s vlastní péčí či fungováním zařízení péče o dítě. Důležitým kritériem se stává stabilita platu a rovněž i rozvržení pracovní doby. Matky samoživitelky často pracují v zaměstnáních, která jsou časově i fyzicky nenáročná, ovšem nutně se pojí s menším platem a celkově nižší atraktivitou, což jim neposkytuje dostatečný příjem pro zajištění chodu domácnosti (Pfeiferová, 2010).

Příjem rodiny samoživitelky tvoří jen pracovní výdělek, ale i vyživovací povinnost bývalého manžela, která je velmi důležitou a nedílnou součástí rodinného rozpočtu rodiče – samoživitele. Pokud povinný rodič tuto svoji povinnost neplní, rozhoduje o ní soud. Bohužel, v některých případech ani částka určená soudem nepokrývá základní potřeby dětí. Tím se žena samoživitelka dostává do svízelné situace, nezvládá plnit ekonomickou funkci, je více závislá na širší rodině, na nutnosti práce na větší úvazek, noční směny a brigády.

Český systém sociální podpory velice často nedokáže ženě poskytnout plnohodnotný život a žena je tak odkázána na přebývání na úrovni životního minima. Existují však další možnosti podpory jako jsou referáty sociální pomoci, jakožto nejnižší složka systému sociálního zabezpečení a podpora, kterou ženě poskytuje nejčastěji její rodina, která jí pomáhá s životními náklady a výchovou dětí.

Vzdělané ženy jsou většinou aktivnější, snaží se zachovat si, či vylepšit svůj ekonomický standard, zatímco ženy bez kvalifikace, více izolované, upadají do větších problémů, kdy nejsou schopné tuto svoji nastalou situaci řešit (Dudová, Hastrmanová, 2007).

Minimálně diskutovanou otázkou je otázka dopadu a ekonomických důsledků rozvodu na výši příjmové hladiny rozvedených mužů a žen pro jejich důchodové období. Ze studie zadané Gender Studies, o.p.s. v rámci sledování genderových aspektů důchodové reformy

vyplývalo, že si ženy v mnoha případech po rozvodu pohorší, muži si naproti tomu v průměru polepší. Je to způsobeno především tím, že ženy se realizují především ve vytváření rodinného zázemí svému manželovi a dětem. Bylo zjištěno, že nejvyšší dopad má potenciální rozvod v rodině, kde je jeden z manželů dlouhodobě v domácnosti. Jako další aspekt nutno zmínit tu skutečnost, že rozvedení manželé ztrácí nárok na vdovský, respektive vdovecký důchod, kdy negativně tato skutečnost dopadá opět více na ženy, což je dáno jejich vyšší očekávanou délkou života (Dopad rozvodu na příjmy v důchodu. Nerovnosti, ženy a muži. Studie CERGE EI, 2013).

4 Celková změna kvality života

Období po rozvodu, ať již komplikovaném či nekomplikovaném, kdy se jeho účastníci vrací do normálního života, tak po stránce psychické, fyzické i sociální velice často zanechává zátěž. Tato psychická zátěž pomalu mizí, přestávají výčitky, které jsou prožívány jako trest za rozpadlé manželství. Na druhé straně je nutno připustit, že rozchod či rozvod posílí a rozvine schopnosti a účastníci si uvědomí jisté životní priority i nutnost změn (Poupětová, 2009).

4.1 Kvalita života a její determinanty

Obecně lze říci, že kvalita života je určována dimenzí objektivní a subjektivní. Jako subjektivní dimenzi lze vnímat vlastní životní situace ve vztahu ke kultuře, k systému hodnot, životním cílům, očekáváním a běžným zvyklostem (Hodačová, 2007). Jedná se o obecný pojem, který nemá ustálenou definici. Další oblasti, které se daným pojmem zabývají, jsou rovněž medicína, zdravotnictví, psychologie a další (Gurková, 2011).

Zdraví je v této souvislosti posuzováno jako stav úplné fyzické, psychické a sociální spokojenosti, přičemž kvalita života je vnímána z pohledu vlivu zdravotního stavu a podmínek na každého jedince. Nemalou roli hrají osobní cíle, očekávání i životní styl (Hnilicová, 2005).

Pokud se jedná o objektivní dimenzi, všímáme si materiálního zabezpečení, sociálních podmínek, funkčního stavu a sociálního statutu, kdy jedinec využívá veškerých možností života (Hnilica, 2006).

Mezi determinanty, které nám pomáhají mapovat kvalitu života, je různými autory zařazováno množství dimenzí a domén, které se vzájemně prolínají. Mezi nejčastěji užívanými je zmiňováno:

- životní prostředí a prostor člověka, ekonomické faktory,
- fyzické schopnosti a fyzické zdraví člověka,
- psychické zdraví, emocionální stav, prožívání vlastního života,
- sociální dimenze,
- kulturní a společenské podmínky života, úroveň společnosti, kulturní vlivy,
- duchovní, spirituální dimenze, životní smysl (Hnilica, 2006).

4.2 Důvody k rozvodu a porozvodová očekávání

Obecně lze říci, že rozvrat manželství i následný rozchod má důvod v porušení některého z pravidel souboru manželských povinností, které jsou definovány i občanským zákoníkem, jako je např. povinnost manželů žít spolu, být si věrni, respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí při zachování stejných práv a povinností pro oba manžele (§687 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). V této souvislosti nutno zmínit i další z předpokladů rozvratu, kterým je sexuální nesoulad, ekonomická a sociální úroveň, věk vstupu do manželství, přítomnost či absence dětí v době uzavření sňatku, doba trvání manželství, charakter místa bydliště, dědičnost rozvodovosti, pořadí manželství a v neposlední řadě i již zmiňované agresivní sklony a závislosti (Možný, 2008). Příčiny rozvratu manželství v České republice za rok 2018 ukazuje tabulka č. 1.

Tabulka 1: Příčina rozvratu manželství v ČR (absolutní hodnoty rozvodů za rok 2018)

Příčina rozvratu manželství	Muž	Žena
Neuvážený sňatek	45	50
Alkoholismus	245	132
Nevěra	641	441
Nezájem o rodinu (včetně opuštění soužití)	242	198
Zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin	87	46
Rozdíl povah, názorů a zájmů	13 399	13 643
Zdravotní důvody	25	24
Sexuální neshody	22	22
Ostatní příčiny	2 583	2 878
Soud nezjistil zavinění	7 024	6 879
Celkem	24 313	24 313

Zdroj: Demografická ročenka 2018

4.3 Rozvod jako možnost zlepšení kvality života

Každá změna, tedy i rozvod, s sebou přináší jak negativa, tak i pozitiva, která jsou úzce spojena s přeměnou manželské a rodičovské identity v identitu osamocené rodiče. Nelze popřít, že rozvod je bolestnou zkušeností, se kterou se většinou nepočítá. Velice často se však setkáváme i s názorem mnoha žen, že rozchod pro ně znamenal nabytí ztracené svobody, které se dříve zřekly ve prospěch manžela. Ženy si uvědomují, že v manželství byly ovládány,

musely se přizpůsobovat a upřednostňovat zájmy partnera. Jsou si současně vědomy, že nově nabytá svoboda není zadarmo. Připouští vznik mnoha problémů v oblasti ekonomiky, zodpovědnosti za děti, kdy ta po rozvodu spočívá výhradně na nich. Ženy matky si uvědomují, že rozvod zanechal na dětech mnoho stresu a svůj pocit viny matky vyvažují subjektivním názorem, že dětem se vede lépe v harmonickém prostředí bez otce než v prostředí plném neshod. I přes to po určité době, která uplynula od rozvodu, je situace hodnocena většinou pozitivně. Je překvapivé, že o nabyté svobodě hovoří pozitivně i v případech, kdy rozvod považují za životní i osobní selhání (Dudová, Hastrmanová, 2007).

Rozvod s sebou přináší změny nikoliv pouze pro matku, ale i pro otce. V této souvislosti nutno zmínit dva zásadní důsledky pro vztah otec – dítě pro následné uplatnění jeho otcovské role. Značnou měrou k počáteční neuspořádanosti vztahu přispívá jak oddělené bydliště otce a dítěte, tak i ztráta každodenních kontaktů, což bylo v této práci již zmiňováno. Otec většinou i nadále akceptuje svoji roli jako živitele rodiny, je ochoten přispívat na potřeby svých dětí, na druhou stranu však nutno zmínit, že často velice těžce nese ztrátu kontroly nad poukazovanými finančními prostředky směrem ke své původní rodině. Uznává však, že pokud by měl děti ve své výlučné péči, nebyl by se schopen o ně postarat v takovém rozsahu a na takové úrovni, jak to činí matka. Časem se vztahy mezi otcem a dítětem vykrystalizují a dostanou se na úroveň přímé otcovské aktivity, která je realizována v limitovaných časových úsecích. Právě tento časový limit je pro oba dva důležitý, neboť si otec uvědomuje, že přesně tato období mohou být přínosem pro obě dvě strany, pokud jde o emoce, péči o dítě, výchovu i zážitky, a právě pro tuto výjimečnost se mohou objevovat nové zvyky, pomocí nichž se do budoucna upevní vztahy mezi otcem a dítětem. Můžeme tedy říci, že „tradiční otcové zakládající své otcovství na dimenzi živitele a zdůrazňují svou profesionální identitu, jsou tak v první řadě ohroženi ztrátou zprostředkování vztahu s dětmi jejich matkou, zatímco moderní, či noví otcové zakládající svou otcovskou identitu na dimenzi blízkého a pečovatele, více trpí ztrátou společné každodennosti s dětmi“ (Dudová, 2008, s. 194).

VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumným cílem práce je zodpovězení otázky, která vychází z teoretické části, kdy podstatou je zjištění následků rozvodu partnerů zejména po ekonomické stránce a jejich osobních postojů k rozvodu samotnému. Právě ekonomické dopady rozvodu manželství, nejen v krátkodobém, ale především v dlouhodobém časovém horizontu jsou veličinou, která je velice často opomíjena.

5 Kvalitativní výzkum

Pro zpracování výzkumné části byla zvolena forma kvalitativního výzkumu, který pomáhá efektivně porozumět pohnutkám participantů, jejich vnímání a jehož pomocí získáme hlubší vhled do jejich osobnosti. Mohou to být situace velmi ojedinělé a neopakovatelné, kdy významnou roli v nich často hraje odlišnost vnímání těchto situací lidmi, jejich pohled v různých kvalitách a rovinách (Miovský, 2006).

Při realizaci tohoto výzkumu je nutné vědět, že veškeré informace jsou platné pouze pro určitý vzorek, na kterém byl výzkum proveden, nelze je tedy zobecňovat (Švaříček, Šed'ová, 2007).

5.1 Polostrukturovaný rozhovor

Pro získání potřebných dat a pro zodpovězení výzkumných otázek byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru, kdy se vytvoří určité schéma otázek, jejichž pořadí je možné zaměňovat a upravovat tak, aby bylo z rozhovoru vytěženo maximum (Miovský, 2006).

Hendl (2016) uvádí nutnost vytvoření návodu k rozhovoru, vést rozhovor, zaznamenávat data a nakonec je vyhodnotit.

5.2 Tematická analýza

Výzkum byl proveden pomocí tematické analýzy, kdy tématem bylo vnímání ekonomické porozvodové situace při využití odborné pomoci. Tematická analýza je prostředkem sloužícím k hlubšímu porozumění informacím, klade důraz na vjemy, pocity a zkušenosti účastníka (Hendl, 2016).

Tematická analýza je rozdělena do několika kroků. Důležitým krokem je seznámení se s daty, kdy je nutné opakované čtení, dále je to vytvoření kódů a okódování celého datového souboru. Třetí část obsahuje identifikaci kódů, lze vytvořit hlavní témata a podtémata. Některá témata lze sloučit, jiná opustit. Další částí je pojmenování témat a posledním krokem je zpracování výzkumné zprávy (Hendl, 2016).

5.3 Cíl výzkumného šetření

Záměrem výzkumného šetření je zjištění následků rozvodu partnerů, hlavně po stránce ekonomické a zda by se jejich případný negativní dopad dal zmírnit formou odborné poradenské činnosti.

Cílem výzkumu bylo zodpovědět hlavní výzkumné otázky.

Jak jste vnímali ekonomické dopady rozvodu manželství?

Byla v procesu rozvodu využita nějaká odborná pomoc?

5.4 Metoda sběru dat

Sběr dat probíhal pomocí polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, kde výzkumný vzorek tvořili čtyři participanti. Dvě ženy a dva muži. Jednalo se o bývalé manžele, tím bylo možné srovnávat, zda se při rozvodu objevily nějaké společné znaky, nebo zda se jednalo o zcela individuální proces.

Polostrukturovaný rozhovor měl jasně dané pevné otázky, které se v průběhu rozhovoru mohly zaměřovat dle potřeby a dále byly v rozhovoru použity rovněž i otázky doplňující. Vzhledem k individuálnímu prožívání rozvodové situace každého z participantů, jevila se tato metoda jako velmi optimální, kdy umožnila autorce osobní setkání s každým z nich i jejich emocionální náhled na zpětnou rozvodovou situaci.

Autorka se snažila o formulaci otázek tak, aby byly srozumitelné a jasné pro participanty.

Osnova otázek pro sběr dat

1. Jak dlouho jste rozvedený/á ?
2. Kdy jste si všimli, že mezi vámi vznikají problémy?
3. Jak se tyto problémy odrazily v chodu domácnosti?
4. Jak jste se snažili tyto problémy odstranit?
5. Využili jste nějaké odborné pomoci?
6. Byla tato odborná pomoc ku prospěchu?
7. Kdo z vás podal návrh na rozvod?

8. Máte nějaké nezletilé děti?
9. Řešili jste v předrozvodové fázi otázku výchovy a výživy dětí po rozvodu?
10. Jak se stavěl druhý z manželů k tomu, že jeho partner podal návrh na rozvod?
11. Jak se podání návrhu na rozvod projevilo v soužití vás obou, v chodu domácnosti, ale i finančně?
12. Řekli jste dětem o rozvodu a jak na to reagovaly?
13. Jak probíhal vlastní rozvod?
14. Jak jste vyřešili otázku dětí, jejich výchovu a výživu?
15. Pociťovali jste nějaké ekonomické dopady?
16. Jak jste zvládali celou tuto novou situaci?
17. Jaký máte dnes vztah se svým bývalým partnerem, partnerkou?

5.5 Výběr respondentů

Výzkumný vzorek se skládal ze dvou dvojic rozvedených manželů, dvou žen a dvou mužů ve věkovém rozpětí 50-60 let. Vzhledem k rozsahu a zpracování bakalářské práce autorka vyhodnotila, že zkoumaný soubor je dostačující. Obě dvojice autorka oslovila přes své známé, splňovaly daná kritéria a byly ochotny si o celé situaci popovídat.

Z důvodu jejich anonymity nebyli účastníci ve výzkumné části uváděni pod jmény, ale pod označeními A₁, A₂ a B₁, B₂.

A₁ – muž, 59 let, rozvedený 5 let, vysokoškolské vzdělání, povolání ekonom.

A₂ – žena, 49 let, rozvedená 5 let, středoškolské vzdělání.

B₁ – muž, 49 let, rozvedený 15 let, učňovské středisko, zedník.

B₂ – žena, 54 let, rozvedená 15 let, středoškolské vzdělání, mzdová účetní.

5.6 Průběh rozhovorů

Rozhovory s participanty byly uskutečněny v první polovině měsíce března 2020. Autorka obě dvojice seznámila s tématem bakalářské práce i s cílem výzkumného šetření. Veškeré rozhovory byly nahrány na mobilní telefon, následně doslovně přepsány do přílohy bakalářské práce. Účastníci byli před započtím rozhovoru informováni o nahrávání záznamu a byli požádáni o písemný souhlas s touto nahrávkou, který je k nahlédnutí v příloze 1 bakalářské práce. Dále byli seznámeni se skutečností, že rozhovory nejsou určeny ke zveřejnění a slouží pouze k účelům bakalářské práce. Nejsou její součástí, ale jsou uvedeny v přílohách 2-5.

Po telefonické domluvě s participanty, kdy se všichni shodli na neutrálním prostředí, rozhovory probíhaly v hotelu Valdštejn, v salonku, který se využívá k privátním účelům, kde je klid a soukromí.

6 Analýza dat

V této kapitole jsou definována témata vztahující se k výzkumným otázkám za pomoci tematické analýzy, jež je jedním z nástrojů kvalitativního výzkumu.

6.1 Přehled zkoumaných témat

Přehled obsahuje 5 hlavních témat a několik podtémat, které zde autorka uvádí.

1. Problém v manželství

- Počátek problémů
- Vliv na chod domácnosti
- Snaha o řešení
- Podání návrhu na rozvod
- Postoj k rozvodu
- Průběh rozvodu

2. Odborná pomoc

- Využití odborné pomoci
- Přínos odborné pomoci

3. Komunikace s dětmi

- Reakce dětí na rozvod
- Výchova a výživa po rozvodu

4. Ekonomické dopady a porozvodová situace

- Finanční situace
- Vyrovnání se s novou situací

5. Současný vztah

- Současný vztah s bývalým partnerem, partnerkou

6.2 Výsledky analýzy

Na základě provedené analýzy byla stanovena nosná témata, na jejichž základě proběhlo vlastní hodnocení výzkumu.

1. Problém v manželství

Prvním společným tématem, kterému se věnují výzkumné otázky jsou problémy v manželství. Všichni ze čtyř respondentů vypověděli, že pociťovali určité problémy v jejich vztazích, které postupem času gradovaly až k rozvodovému řízení. Respondent A₁ například vypověděl, že se jeho partnerka začala čím dál více věnovat pracovním povinnostem i v dobách volna, aby nemuseli trávit tolik času společně. Naopak partnerka (participant A₂) vypověděla, že partnerovi často říkala o své nespokojenosti a nakonec to vyřešila po svém. U dvojice respondentů B₁ a B₂ to bylo tak, že partner (respondent B₁) pociťoval z partnerčiny strany dlouhodobější nezájem, a tak si našel novou partnerku. Na druhou stranu jeho manželka (respondent B₂) to viděla obráceně, manžel se o ní nezajímal, odsekával jí a často se zdržoval mimo domov.

• Počátek problémů

A₁: „Projevovalo se to tak, že manželka se začala věnovat víc pracovním povinnostem, byla méně doma, tvrdila, že i o víkendy jsou pracovní povinnosti, což je zvláštní, ale dejme tomu.“ (Rozhovor s participantem A₁, §1)

A₂: „No, ono to bylo takový nejdřív vkrádavý, pomalý, když jsem manželovi říkala, že jsem byla taková nespokojená. No a pak jsem to vyřešila po svém. No, asi ne moc dobře, ale vyřešila jsem to tak, že si jako v práci jsem si našla přítele.“ (Rozhovor s participantem A₂, §1)

B₁: „Už jsme byli docela dlouho spolu, tak ono tak nák postupně. Ona byla taková náká odtažitější manželka, už mě přišlo, že už o mě nejeví tolik zájem, no a já jsem si našel, hm, jinou partnerku, no.“ (Rozhovor s participantem B₁, §1)

B₂: „No, že chodil později domů, nezdržoval se doma moc, moc jsem ho nezajímala, když jsem se na něco zeptala, tak mi odsekával a hodně se zdržoval mimo domov.“ (Rozhovor s participantem B₂, §1)

- **Vliv na chod domácnosti**

A₁: „No, odrazilo se to tak, že i to málo, co bývalá paní dělala, dělat přestala, začla se schovávat vyloženě za pracovní povinnosti, že nestíhá, přicházela domů unavená a ty povinnosti vlastně byly, plnění povinností bylo téměř nulový.“ (Rozhovor s participantem A₁,§1)

A₂: „Já jsem žila ve svém nějakým světě zamilovanýho člověka po x letech zase, no a tak jsem věděla, že manžel zas je takovej, že se postará o domácnost, o děti, takže já jsem tak nějak jako v tu chvíli to neřešila.“ (Rozhovor s participantem A₂,§1)

B₁: „Tak, hm, o domácnost se vždycky víc starala žena, takže to prostě fungovalo furt dál, já jsem víc času samozřejmě nebo část času stejně spával doma a něco jsem přispíval, samozřejmě nějaký peníze na domácnost, no.“ (Rozhovor s participantem B₁,§2)

B₂: „Já jsem se furt chovala nebo jsem pracovala furt stejně, starala jsem se o děti, akorát děti se občas ptaly, kde je táta, proč není doma a když přišel domů, tak byl protivnej, odsekával, takže to nebylo úplně takový růžový a směřovalo to asi k nějakýmu rozchodu nebo k nějakýmu něco, něco se muselo stát.“ (Rozhovor s participantem B₂,§1)

- **Snaha o řešení**

A₁: „Snažil jsem se, nejdřív jsem to chápal, že teda můžou být určitý zvýšení povinností. Příkladal jsem to tomu, že třeba chce postoupit na užším žebříčku v práci, takový ty jako pozicním, no ale pak jsem zjistil, že teda asi to nebude o pozici pracovní, ta snaha, která jí teda vedla a jí tak hrozně zaneprázdněla.“ (Rozhovor s participantem A₁,§1)

A₂: „Eee, já se přiznám, že jsem to řešit nechtělo už. Takže už jsem nechtěla, no a pak zase když jsem chtěla, tak on už zas nechtěl.“ (Rozhovor s participantem A₂,§1)

B₁: „Hmm, nějak jsme to moc nerozebírali. Nebyli jsme schopný si o tom sednout, mně to přijde, já nevím, no, že mně připadala, jak když ona nemá zájem prostě, no.“ (Rozhovor s participantem B₁,§2)

B₂: „No, tak nejdřív jsme si o tom promluvili, tak manžel mi řekl, že vlastně si hledá někoho jinýho, protože na něho nejsem dostatečně milá, nevěnuju se mu, když jsem mu říkala, že máme i děti a musím se starat o děti, tak to nějak nechápal. Mě to teda mrzelo, protože jsem v tom neviděla nějak něco špatnýho, měli jsme si o tom popovídat, ale jelikož byl manžel mladší, tak s tímhle tím jsem moc nepochodila. (Rozhovor s participantem B₂,§2)

- **Podání návrhu na rozvod**

A₁: „To jsem, návrh jsem podával já.“ (Rozhovor s participantem A₁,§3)

A₂: „No, to je právě to, že manžel. Najednou bum a žádost o rozvod stála přede mnou.“ (Rozhovor s participantem B₂,§3)

B₁: „Já jsem dal návrh na rozvod. Ta by se k tomu nikdy nedokopala.“ (Rozhovor s participantem B₁,§4)

B₂: „Ááá, žádost o rozvod nakonec teda podal manžel, ale měli jsme to ten, já si teďka přesně nevzpomenu, jak se tomu rozvodu říká. My jsme nešli k soudu, ale sepsali jsme to, ééé, ten smírčí soud? Jo, nesporný soud.“ (Rozhovor s participantem B₂,§3)

- **Postoj k rozvodu**

A₁: „Já jsem jí teda řekl dopředu, že hodlám to ukončit nějak slušnou formou, že se nebudeme doma o nic přetahovat, že to skončím, jak by to skončit mělo, tak ona řekla, ať to klidně podám, že jí je to vlastně jedno. A myslím si, že spoléhala na to, že s ohledem na děti to neudělám.“ (Rozhovor s participantem A₁,§4)

A₂: „Myslela jsem si, že to tak nějak dáme dohromady, no takže to tak jako by překvapilo a dá se říct tak jako by vnitřně žensky urazilo.“ (Rozhovor s participantem A₁,§4)

B₁: „Ona si prostě furt myslela, že to nějakým způsobem dáme dohromady něco, co, ale jako já nevím, mně to teda už nepřišlo, že jsme schopný to dát dohromady. Navíc už jsem měl vztah, kterej mně v tu chvíli přišel zajímavější.“ (Rozhovor s participantem B₁,§5)

B₂: „Já jsem se rozvádět nechtěla, už jsem to jednou říkala, chtěla jsem to nějak dát dohromady, ale potom jsem zjistila, že to asi nemá cenu, takže jsem k tomu rozvodu dala souhlas, ale tak věřila jsem tajně, že se nerozvedeme.“ (Rozhovor s participantem B₂,§5)

- **Průběh rozvodu**

A₁: „Ten rozvod proběhl tím, že vlastně byla sepsána dohoda o vypořádání společného jmění manželů a otázka i nezletilého syna byla jako vyřešena dopředu. Doložili jsme ty listiny soudu spolu s návrhem na rozvod, takže všechno probíhalo tzv. nespornou formou rozvodu.“ (Rozhovor s participantem A₁,§5)

A₂: „Byl to profík v tomhle. Všechno si připravil od A-Z, až mě to překvapilo.“ (Rozhovor s participantem A₂,§5)

B₁: „Nó, tak já jsem si našel na internetu nějaký jako návod, no tam jsem to, podle toho jsem to vyplnil a podal jsem žádost, no. Nejdřív to nechtěla podepsat, ale podepsala to. (Rozhovor s participantem B₁,§6)

B₂: „V době rozvodu i po, to soužití mě to fakt ničilo, protože on si tam chodil a já mu ještě jako vařila, prala, prostě jsem, vlastně furt jsem se k němu chovala jako k manželovi, ale věděla jsem, že má někoho jiného a mě to prostě ničilo a jemu to vůbec nepřišlo divný.“ (Rozhovor s participantem B₂,§6)

2. Odborná pomoc

Dalším důležitým výzkumným tématem bylo využití odborné pomoci a ulehčení si celé situace. Respondenti této pomoci využili v minimální míře, někteří vůbec. Respondent A₁ využil rodinné poradenství, jeho bývalá partnerka na to vůbec nereflektovala a u respondentů B₁ a B₂ využila odbornou pomoc pouze paní, tedy respondent B₂.

• Využití odborné pomoci

A₁: „Byl jsem ve Středisku komplexní terapie, to je takový jako rodinný poradenství, kde jsem teda byl nejdřív sám, asi 2x, protože znám teda toho pana doktora, který to vede, to bylo spíš takový jako neformální rozhovor.“ (Rozhovor s participantem A₁,§2)

A₂: „Ne, ne.“ (Rozhovor s participantem A₂,§2)

B₁: „Hm, né, né, vůbec.“ (Rozhovor s participantem B₁,§3)

B₂: „Chodily mi tam exekuce a už jsem nevěděla kudy kam, tak jsem vyhledala pomoc v, ježišmarja, občansko – právní poradna. Ano, ano, pro tyhle ženy, co maj tyhle ty problémy, tak jsem tam zašla, oni mi vlastně poradili, co mám udělat, jak mám udělat, koho oslovit.“ (Rozhovor s participantem B₂,§8,§9)

• Přínos odborné pomoci

A₁: „Bylo mi, aspoň teoreticky naznačeno čemu bych se měl vyhnout nebo, abych zbytečně ..., nák se citově nesesypal s tím, že teda v tý době jsme měli dvě děti. Samozřejmě, pomohlo mi to, protože jinak bych třeba jednal impulzivně, neuváženě, což by se pak asi promítlo do budoucna.“ (Rozhovor s participantem A₁,§2)

B₂: „Ku prospěchu. Pomohli mi i paní ke mně byla velice jako by milá i poradila mi, co mám jako, jak mám dělat, že si všechny věci mám zapisovat, aby prostě, když přijde, potom kdyby byl třeba soud kvůli něčemu, ještě třeba kvůli tady tomu, takže ať mám všechno podložený, co jsem zaplatila, jak jsem zaplatila a i mi jako by radila, jestli nechci třeba navštívit psychologa nebo psychiatra, ale to jsem zatím odmítala, protože jsem si přišla, že to nějak zvládám, i když to bylo těžký, ale nějak jsem to tak nějak ustála.“ (Rozhovor s participantem B₂,§9)

3. Komunikace s dětmi

Obě dvojice respondentů uvedly, že se snažily s dětmi o celé situaci hovořit. Obě dvojice měly jedno nezletilé dítě a jedno zletilé. Respondent A₁ uvedl, že děti to braly v klidu, protože jejich matka trávila doma minimum času, věděly, že se něco děje a samy vycítily, že rozchod obou rodičů bude nejlepším řešením. Respondentka A₂ odpověděla v podstatě stejně, děti prý byly v pohodě a vlastně to i čekaly. U další dvojice respondent B₁ uvedl, že starší dceři to bylo úplně jedno a ta mladší to nechápala. Respondentka B₂ se vyjádřila trochu odlišně, podle ní starší dcera to brala v mezích věku a navíc neměla s otcem navázaný silný vztah, naopak mladší nezletilá dcera to brala špatně, otec jí chyběl a navíc jí táta říkal věci, které se malým dětem neříkají, takže byla spíš celou situací, vzhledem ke svému věku kdy jí bylo 7 let, značně zmatená.

• Reakce dětí na rozvod

A₁: „No, samozřejmě ty děti to vycítí, navíc to vidí, že ta matka je pořád mimo, neměla čas, pořád byla v práci, jo i ve všední dny tam zůstávala dýl. Těm dětem to je divný. Ale potom dcera, který už bylo 18 let v té době, tak ta mi řekla sama, že už to jako nemá cenu takhle dál. Jako, že to stejně vědí, že je to celý špatně a ať už se na to jako vykašlu. Takže to bylo jediný, co mě drželo zpátky, aby se to nepromítlo negativně do dalšího nazírání dětí vůbec na rodiče a vůbec do budoucna. (Rozhovor s participantem A₁,§3)

A₂: „Vzaly to jako by s klidem, ba naopak dá se říct, že to kvitovaly, protože my jsme si to asi neuvědomovali, ale ty naše takový ty hádky a tohle, oni hrozně vnímaly. Áá, takže vlastně toho tak nějak, když zpětně o tom přemejšším, tak bych řekla, že vlastně řekly, že to bylo dobře. Že to tak nějak čekaly.“ (Rozhovor s participantem A₂,§5)

B₁: „No, tak mně připadalo, že tý starší, že tý to bylo tak nějak jedno, nó, já nevím, tak jako s tím už nějak počítala nebo jí to bylo lhostejný, no a ta mladší, tam mně, že to nějak, mně to přišlo, že to nějak asi nechápala úplně v tu chvíli. Tenkrát jako, o co vlastně jde.“ (Rozhovor s participantem B₁,§4)

B₂: „No, ta starší to snášela tak v mezích jejího věku, bylo jí 15 let, takže nějak tak, ale asi jí to nebylo jedno, byl to její táta a ta mladší, ta ještě byla fakt malá, ale tý chyběl ten táta, protože spolu vyrůstali. Pro ní to bylo jako by špatný, no, ale potom, ááá, jak bych to řekla. Manžel jim někdy říkal takový věci, který vlastně malejm dětem se nemá říkat a oni to stejně nechápaly a potom si třeba myslely, že vlastně se rozvedl nebo odešel od nás kvůli mně, on jim říkal, že já ho jako nemám ráda. To si myslím, že se dětem vůbec neříká a myslím si, že vůbec nechápaly, o co jde. A taky, že nepochopily, když jsme se o tom potom bavily, takže oni vůbec nevěděly, o co jde.“ (Rozhovor s participantem B₂,§7)

- **Výchova a výživa po rozvodu**

A₁: „Ááá, vlastně manželka začala nový život s tím, že teda ten syn je určitou přítěží, takže jsme se dohodli, že ten syn zůstane u mě. Dcera teda už studovala vysokou školu v té době, takže to nebylo tak jako problematický, jako nějakou péči a výživu, tam bylo jasný, že jí budem asi dávat, přispívat nějaký to kapesný. Na syna mi ze začátku přispívala, protože se odkazovala na návrh, kde nebyla společná péče, ale to bylo myšlený v době, kdy jsme se teda rozváděli, tak jsme bydleli v tom bytě všichni 4, respektive 3, ehm a potom, kdy jsme byt převedli, respektive prodali, tak syn zůstal se mnou, ale manželka řekla, že teda když máme společnou péči, takže vlastně není stanoveno, kolik mně má dávat na syna a že mi nebude dávat nic. Protože tam není rozsudkem určeno, že by měla platit nějaký výživný, takže mi nebude platit nic, ať si to teda zařídím u soudu. (Rozhovor s participantem A₁,§6,§7)

A₂: „My jsme se už před tím dohodli, jsme měli vlastně všechno sepsaný, takže jsme se dohodli, že Igorek zůstane s manželem a já jsem si vzala dceru.“ (Rozhovor s participantem A₂,§5)

B₁: „Hm, tak tam já jsem to bral tak, že prostě ty holky zůstanou u manželky a já prostě půjdu dál, no. Já, kor v tu dobu jsem měl prostě jinej vztah, takže tak nějak jsem to bral, že to bude asi pro obě strany lepší pro děti, no. Já jsem jim přispíval podle možností, jak to šlo, no. Někdy líp, někdy hůř.“ (Rozhovor s participantem B₁,§4)

B₂: „No a bylo období, kdy říkal, že se vrátí domů a já už jsem nechtěla, protože už jsem mu nevěřila a od té doby, co jsem mu vlastně řekla tuhle tu větu přestal veškerý věci platit, neplatil na děti, přestal platit alimenty, přestal platit hypotéku, na čemž jsme byli domluvený, takže všechny tyhle ty věci jsem musela táhnout já a starší dcera končila střední školu a pak chtěla jít studovat do Prahy a otec jí slíbil, že jí bude přispívat, ale nepřispíval, tak já kvůli tomu ještě, aby ta starší dcera dostudovala, jsem musela chodit do dvou prací, abych to vůbec všecko zvládla. No, asi 5 let neplatil, no a na tu mladší dceru potom začal platit, protože se dostal do práce do zahraničí a tak začal platit nějaký peníze, protože jsem mu řekla, že jsem mu jinak hrozila soudem. Takže začal přispívat konečně té mladší dceři. Tý starší dceři ty peníze ještě splácí.“ (Rozhovor s participantem B₂, §8,§11)

4. Ekonomické dopady a porozvodová situace

Dalším podstatným tématem tohoto výzkumu byla otázka ekonomického dopadu po rozvodu. Ukázalo se, že u respondentů A₁ a A₂ se situace po rozvodu značně zlepšila, že si spíš polepšili a byli se svoji finanční situací spokojeni. Respondent B₁ svoji situaci a situaci bývalé manželky moc neřešil, vše nechal v podstatě na ní, neplatil výživné, ani své dluhy, které ještě vznikly v době manželství, a jeho bývalá žena o nich nevěděla. To respondentka B₂ se musela hodně ohánět. Měla dvě práce, splácela manželovy exekuce, živila a starala se o obě děti. Nevzpomíná na tu dobu příliš dobře.

• Finanční situace

A₁: „Tak já jsem OSVČ, to znamená, jsem se musel snažit a z toho bytu vlastně půlku, mně připadla polovina v rámci vypořádání SJM, no a z toho já jsem zainvestoval a vlastně pronajmutej byt jsem zrekonstruoval a těch x let jsem nemusel platit nájem, protože se odečítala ta investice oproti nájmu. Ne, já jsem si naopak polepšil.“ (Rozhovor s participantem A₁,§8)

A₂: „... protože jsem si našla partnera a ten byl finančně zajištěný, takže jsem byla i já s dcerou finančně zajištěná.“ (Rozhovor s participantem A₁,§6)

B₁: „Když to řeknu, nebyla moje domácnost, tak já jsem to moc neřešil, tu její. Jó, jo, byly tam nějaký problémy s bytem nebo takový, no, tak, nějakým způsobem to řešila a já jsem jí potom začal nějaký věci splácet postupem let. Něco. Nejdřív ne, no, protože to jsem moc peněz neměl po rozvodu nejdřív, no. Ona nějak prostě vyžila, no.“ (Rozhovor s participantem B₁,§7)

B₂: „Protože jsem za něho musela platit jeho dluhy, chodily mi tam exekuce a už jsem nevěděla kudy kam. Ty dvě práce jsem měla asi tři necelý čtyři roky, takže jsem byla ve své práci a potom jsem ještě večer chodila uklízet, takže jsem musela obstarat děti no a potom jít ještě uklízet. Takhle jsem to dělala čtyři roky a nebylo to vůbec jakoby příjemný. Někdy to bylo vysilující, ale prostě jsem potřebovala ty peníze, takže jsem to musela ňák zvládnout. No a exmanžel, toho to ňák vůbec nezajímalo. Přišlo mu, že je to úplně normální, proč bych to neměla zvládnout, i když to vůbec nebyly moje dluhy, ale jeho dluhy. To si vzal on půjčky, o kterých já jsem ani nevěděla, v době manželství a potom jsem je stejně musela splácet já, takže to bylo takový nehezky období, no.“ (Rozhovor s participantem B₂,§8,§10)

- **Vyrovnaní se s novou situací**

A₁: „Ze začátku to nebylo jednoduchý, protože tam samozřejmě na mě přešly práce, který původně byly, nechci říct ženský práce, prostě zajišťovala je manželka v době, kdy to fungovalo, takže jsem se musel naučit vařit, žehlit a takový věci, ale to se dá zvládnout.“ (Rozhovor s participantem A₁,§8)

A₂: „V pohodě.“ (Rozhovor s participantem A₂,§6)

B₁: „Hmm, tak pfff, jako samozřejmě, že vždycky to člověka jako ňák zasáhne nebo něco, ale jako dobrý, nó. Jó, tak jako já jsem jako to byl docela spokojenej v novým vztahu a no tak jako jsem neměl ňákej problém jako, abych strádal.“ (Rozhovor s participantem B₁,§7)

5. Současný stav

Posledním tématem byl současný stav respondentů. Jak spolu vychází, jestli spolu komunikují, v jakých mezích jsou nastaveny jejich vztahy a zda fungují dohromady alespoň v oblasti dětí. Respondent A₁ by rád udržoval se svojí bývalou partnerkou určitý vztah, avšak jeho bývalá partnerka toto odmítá. Cítí se být stále uražená. Respondentka A₂ uvedla, že bývalého manžela nevyhledává, a ani přes děti. Cítí se být žensky ponížena a nemůže mu to zapomenout. Respondent B₁ uvedl, že si myslí, že je s bývalou ženou v pohodě a nechápe, že ona to vidí jinak. Respondentka B₂ uvedla, že se s bývalým manželem nestýkají, ovšem spolu komunikují kvůli mladší dceři a vychází spolu jen v určitých mezích.

- **Současný vztah s bývalým partnerem, partnerkou**

A₁: „No, já bych rád, rád vycházel, ovšem, ééé bývalý manželce je neustále ten pocit křivdy, že jsem to byl já, kterej dal návrh na rozvod a vlastně jí společensky jako by znemožnil, tak ona se se mnou odmítá kontaktovat nebo bavit, ani a i když jde třeba o děti. Prostě je doteď ukřivděná, i po těch letech, že teda jsem byl já, kterej jí vlastně znemožnil a i když teďka si nemá co stěžovat, třeba ona má novou rodinu, novýho partnera, nový dítě, ale stejně ten pocit takový tý jako by křivdy v ní pořád je. Je taková uražená.“ (Rozhovor s participantem A₁,§9)

A₂: „No, nic moc. Nemusíme se do dneška, prostě takový divný to je, nó. Takový jako, ááá, mě taky ňák dá se říct žensky ponížil, protože já když jsem si myslela, že to dáme dohromady, tak jsme to nedali, no a já mu to ňák vnitřně nemůžu, nemůžu prostě zapomenout, takže ani přes děti, ani to. Samozřejmě, když musíme, tak se vidíme, respektujeme se, už se nehádáme (smích) před nima, ale jako, že bysme se nějak vyhledávali a přáli si k narozeninám a k Vánocům, to moc ne.“ (Rozhovor s participantem A₂,§7)

B₁: „...bejvalá žena se s tím tak ňák už si myslím srovnala, že jsme tak ňák v klidu. Já si myslím, že bysme si klidně mohli vídat i navštěvovat, což ona teda ňák moc nechce, no tak ňák jako nó. Já nevidím ňákej problém, já myslím, že jsme se prostě rozešli jako lidi.“ (Rozhovor s participantem B₁,§9)

B₂: „...spolu komunikujeme, když je něco potřeba protože ta mladší dcera ještě studuje, takže řešíme otázky, kdo, co jako se rozdělíme, takže jako spolu vycházíme jenom v mezích. Nestýkáme se, ale když je potřeba něco vyřešit, tak už se s ním dá ňák mluvit rozumně, už to nehází všechno jenom na mě, že já bych to měla platit. Prostě je to taky jeho dcera, takže se podílíme.“ (Rozhovor s participantem B₂,§12)

Diskuze

Cílem práce bylo zkoumání následků rozvodu partnerů, zejména po stránce ekonomické a rovněž jejich osobních postojů k rozvodu samotnému. Dále sledování otázky, zda by se negativní dopady rozvodu manželství daly zmírnit určitou formou poradenské činnosti. Pro autorku bylo zajímavé zjistit, jak s odstupem několika let bývalí manželé vidí rozvodovou situaci, jak ji zvládli hlavně po ekonomické stránce, jak celý proces zvládaly jejich děti a jak spolu komunikují dnes. Cílem kvalitativního výzkumu bylo nalézt odpovědi na dvě hlavní výzkumné otázky: *Jak jste vnímali ekonomické dopady rozvodu manželství? Byla v procesu rozvodu využita nějaká odborná pomoc?* Respondenti v přiložených přepsaných rozhovorech poskytli své osobní postřehy a zkušenosti k tomuto tématu. K výzkumu byly využity dvě dvojice rozvedených manželů, které s výzkumem souhlasily. Byly doporučeny z okruhu známých autorky a celé rozhovory se uskutečnily v hotelu Valdštejn, v salonku, který je využíván pro privátní účely. Je to velmi poklidné a tiché prostředí. Všichni zúčastnění s místem souhlasili. Rozhovory byly analyzovány pomocí tematické analýzy, která ukázala některá důležitá témata a podtémata. Hlavními tématy byly informace o počátcích problémů v manželství, využití odborné pomoci, komunikace s dětmi, dále ekonomické dopady a porozvodová situace a jako poslední současný vztah s bývalým partnerem, partnerkou. Autorka vycházela z rozhovorů, jejichž obsah byl využit k výzkumu. Velkým úskalím se stala skutečnost, že autorka se musela držet přesné, předem nastavené struktury otázek, kdy ne všichni respondenti byli ochotní odpovídat nad tento rámec, někteří už to chtěli mít tzv. za sebou a u respondentky B₂ bylo znát, jak se jí kvůli rozhovoru vrátila celá rozvodová situace, jak rozhovor na ni velice negativně zapůsobil. Autorka ukončila rozhovor a tato respondentka se rozplakala. To byl velmi silný moment.

Z uvedených důvodů autorka shledává hloubku rozhovoru za poměrně nízkou, některé otázky, na které bylo odpovězeno jednotlivými respondenty velice stručně, mohly být tazatelkou rozebrány detailněji a mělo zřejmě být využito více otázek doplňujících. I přes skutečnost, že participanti s rozhovorem souhlasili, autorka vidí problém v tom, že ji nebrali dostatečně vážně jako profesionála, a proto zde byla i sporná otázka nastolení vzájemné důvěry. Podstatnou roli však mohla hrát i ta skutečnost, že někteří z participantů požadovali, ještě před započítím rozhovoru, alespoň v náznacích, sdělit obsah otázek, neboť považovali situaci za částečný zásah do své osobní a citové sféry. Během rozhovoru se participanti často nechtěli vracet k traumatizujícím okamžikům rozvodového procesu, k jednotlivým negativním aspektům, a to jak v rámci předrozvodového procesu, tak i v rámci řízení před

věcně a místně příslušným soudem. Uvedené skutečnosti si však uvědomili až ve chvíli, kdy vlastní rozhovor započal. Právě tato skutečnost byla možnou příčinou poměrně malé otevřenosti respondentů, co se týče negativně pojatých úseků v procesu rozvodového řízení.

Limitujícím faktorem výzkumu byla poměrně malá zkušenost autorky s vedením rozhovorů, největším problémem bylo udržení neustálého kontaktu s participanty za současného zachování maximální možné míry koncentrace tazatelky. Další skutečností, která teoreticky mohla ovlivnit kvalitu výzkumu samého, byl nízký počet zkoumaných dvojic. Při větším reprezentativním vzorku participantů se dá předpokládat výstup odlišný od výsledků výzkumu realizovaného autorkou práce.

Závěr

Práce byla věnována problematice ekonomických dopadů rozvodů manželství a využívání odborné pomoci jak ve fázích předcházejících rozvodovému řízení, tak i v rozvodovém řízení samotném. Cíle práce bylo nejprve dosaženo v rámci teoretické rešerše, kterou byly vymezeny základní pojmy vztahující se ke zpracovávanému tématu, jako je definování rozvodu, manželství a pojmů úzce souvisejících se zpracovávaným tématem. Pozornost autorky byla následně věnována i doposud minimálně realizovanému nástroji odborné pomoci – mediaci, který občané mohou využít v souvislosti s rozvodem manželství. Další části teoretické rešerše jsou věnovány přímo problematice práce s rodinou v procesu rozvodu a rovněž i následkům, jak společenským, tak i ekonomickým, které s sebou rozvod přináší.

Druhou částí práce byla analytická činnost, v jejímž rámci autorka prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů realizovaných pomocí dvou vybraných dvojic zjišťovala úroveň subjektivních i objektivních znalostí jednotlivých respondentů a aplikaci těchto znalostí do procesu rozvodu manželství. Překvapivým zjištěním byla skutečnost nízkého povědomí respondentů o subjektech, které mají ve své náplni poradenskou činnost v dané oblasti nebo by měly být nápomocny v situacích z dané oblasti vyplývajících, kdy zejména problematika sociálně právního poradenství, OSPODu a především otázka mediace je pro většinu respondentů velikou neznámou nejen v praktické, ale i v teoretické rovině.

Ve svém výsledku práce ukázala, že povědomí respondentů o možnostech pomoci třetích subjektů, které jsou primárně zaměřeny na pomoc ve složitém úseku života, kterým bezesporu rozvodové řízení je, je velice nízká a v praxi není příliš využívána. Co se týká ekonomických dopadů, zejména tedy dopadů negativních na jednotlivé respondenty v souvislosti s rozvodem jejich manželství, větší měrou lze konstatovat jisté navýšení ekonomické úrovně po rozvodu ve srovnání se situací před rozvodem. Obecně se dá říci, což ostatně vyplynulo i ze závěrů analytické činnosti zkoumání, že mohou být výsledky zkoumání zkresleny nízkým vzorkem dotazovaných, kdy při širším záběru by, teoreticky, mohlo být zjištěno, že je procento rozvádějících se, kteří využijí služeb OSPODu, sociálně právního poradenství či mediace mnohem vyšší, než bylo zjištěno v intencích této práce.

Seznam citované literatury

- Dopad rozvodu na příjmy v důchodu. Nerovnosti, ženy a muži. Studie CERGE EI. (2013). *Gender Studies, O.p.s.*, 21. <http://genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=2388457>
- Dudová, R. (2008). *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Dudová, R., & Hastrmanová, Š. (2007). *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Gabura, J., & Pružinská, J. (1995). *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Gurková, E. (2011). *Hodnocení kvality života: pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum*. Praha: Grada.
- Everett, C., & Everett, S. V. (2000). *Zdravý rozvod pro rodiče i děti*. Praha: Talpress.
- Hnilica, K. (2006). Diagnóza a věk moderují vztah mezi zdravím, emočním životem a spokojeným životem. *Československá Psychologie*, 1(6).
- Holá, L., Kováčová, A., Spáčil, O., & Westphalová, L. (2014). *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges.
- Hrušáková, M. (2000). *Manželství a paragrafy*. Praha: Computer Press.
- Kuchařová, V., Barvíková, J., Höhne, S., Janurová, K., Nešporová, O., Paloncyová, J., Svobodová, K., & Vidovičová, L. (2019). *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí.
- Laca, S. (2016). *Sociálna pedagogika verzus sociálna práca*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť* (3., rozš. a přeprac. vyd). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Matoušek, O. (2012). *Základy sociální práce* (Vyd. 3). Praha: Portál.
- Matoušek, O., Kodymová, P., & Koláčková, J. (2010). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* (2. vyd). Praha: Portál.
- Matoušek, O., & Pazlarová, H. (2014). *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.

- Možný, I. (2008). *Rodina a společnost* (2., upr. vyd). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Nešpor, K. (2018). *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby* (5., rozšířené vydání). Praha: Portál.
- Novák, T., & Průchová, B. (2007). *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada.
- Novák, T., & Šmolka, P. (2016). *Manželské a rodinné poradenství* (2., aktualizované vydání). Praha: Grada.
- Nový občanský zákoník: zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012.* (2014). Ústav práva a právní vědy.
- O'Leary, J. (2014). *Mediation in Family & Divorce Disputes*. Cape Town: Siber Ink CC.
- Plaňava, I. (1994). *Jak se (ne)rozvádět*. Praha: Grada.
- Poupětová, Š. (2009). *Netrapte se po rozvodu: [právní rozvod a psychorozvod, děti rozvedených rodičů, nový vztah, nová rodina]*. Praha: Grada.
- Rodinné právo: Sociálně-právní ochrana dětí; Mezinárodněprávní ochrana dítěte; Registrované partnerství: redakční uzávěrka.* (2004). Sagit.
- Šed'ová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (Vyd. 2). Praha: Portál.
- Šišková, T. (2016). *Průvodce rodinnou mediací*. Praha: Portál.
- Šmolka, P., & Mach, J. (2008). *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum.
- W. Dnes, A., & Rowthorn, R. (2002). *The Law and Economics of Marriage and Divorce*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wolf, D. (1994). *Když partner odchází-: praktické rady k překonání osamělosti z rozchodu a rozvodu*. Praha: Ikar.
- Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem.* (2016) (2., aktualizované vydání). ANAG.
- Zákon 202/2012: Zvláštní řízení soudní; Rozhodčí řízení; Soudní poplatky, Mediace; Kompetenční spory: redakční uzávěrka.* (2004-). Sagit.

Seznam příloh

Příloha 1 – Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem

Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru Petře Tiché, studentce Pražské vysoké školy psychosociálních studií, oboru Sociální práce v rámci výzkumu pro její bakalářskou práci. Byla jsem seznámena s obsahem celé práce i se záměrem výzkumného šetření, jehož podstatou bylo zjištění následků rozvodu partnerů, zejména po stránce ekonomické a zda se dal jejich případný negativní dopad zmírnit formou odborné poradenské činnosti.

Souhlasím se způsobem, jak bude zachována důvěrnost a jak bude má identita chráněna během výzkumu i po jeho skončení.

Souhlasím s nahráváním mého rozhovoru s výzkumnicí a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu.

Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro mne obtížná témata, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku nebo kdykoliv ukončit rozhovor.

Jméno:

Podpis:

Datum:

Příloha 2 – Rozhovor s participantem A₁

§1

Můžu se zeptat, jak dlouho jste rozvedení?

Rozvedení jsme zhruba pět let.

Hmm, a kdy jste si všiml, že mezi vámi vznikají nějaké problémy?

To jsem si všiml, to chcete čas, jako dobu? 6 let určitě.

Ne, nó a jak se to spíš projevovalo?

Projevovalo se tak, že manželka se začala věnovat víc pracovním povinnostem, byla míň doma, tvrdila, že i o víkendu jsou pracovní povinnosti, což je zvláštní, ale dejme tomu. Pracovala na úřadu, na Magistrátu, čili je předpoklad, že můžou být i někdy věci mimo řádnou pracovní dobu, v rámci teda plnění si pracovních povinností.

Ehmm, a v chodu domácnosti se to jak odrazilo?

No, odrazilo se to tak, že i to málo, co bývalá paní dělala dělat přestala, začla se schovávat vyloženě za pracovní povinnosti, že nestíhá, přicházela domů unavená a ty povinnosti vlastně byly, plnění povinností bylo téměř nulový.

Ehmm, a snažili jste se to spolu nějak řešit nebo mluvili jste o tom?

Snažil jsem se, nejdřív jsem to chápal, že teda můžou být určitý zvýšení povinností. Příkládal jsem to tomu, že třeba chce postoupit na užším žebříčku v práci, takový ty jako pozičním, no ale pak jsem zjistil, že teda asi to nebude o pozici pracovní, ta snaha, která jí teda vedla a jí tak hrozně zaneprázdněla.

§2

Ehmm, hm a vy jako sám osobně jste se snažil využít nějakou pomoc jako když už jste cítil, že prostě už to asi nějak nefunguje a spěje to k rozvodu?

Byl jsem ve středisku komplexní terapie, to je takový jako rodinný poradenství, kde jsem teda byl nejdřív sám, asi dvakrát, protože znám teda toho pana doktora, který to vede, to bylo spíš takový jako neformální rozhovor. Pak jsem se tam snažil dostat svoji bývalou paní, ovšem ta na to vůbec nereflektovala.

Hmm a vám to bylo nějak ku prospěchu?

No samozřejmě bylo mi, aspoň teoreticky naznačeno, čemu bych se měl vyhnout nebo, abych zbytečně nák se citově nesesypal s tím, že teda v té době jsme měli dvě děti, jedno malý a jedno 18 let. To znamená, samozřejmě pomohlo mi to, protože jinak bych třeba jednal impulzivně, neuváženě, což by se pak asi promítlo do budoucna.

§3

Hmm a kdo z vás podal návrh na rozvod?

To jsem, návrh jsem podával já.

Hmm, a seznámili jste s rozvodem i děti?

Nó, ten návrh vlastně se

Nebo já se ještě spíš zeptám, jestli máte nějaké nezletilé děti?

Teď už ne, vlastně. Před pěti lety ještě jo, před 5-6 lety ještě jo, dneska už syn je zletilej.

Hm a tenkrát mu bylo kolik?

Hm, asi 13, 13 a půl, zhruba.

Hm a tyto, řekli jste jim to, jak to braly?

No, samozřejmě ty děti to vycítí, navíc to vidí, že ta matka je pořád mimo, neměla čas, nejezdili jsme na žádný společný akce, žádný výlety jako dřív, prostě pořád byla v práci, jo i ve všední dny tam zůstávala dýl, o víkendu měla, jak jsem už říkal. Těm dětem to divný, jenže samozřejmě člověk nechtěl s nima začít sám a řešit problémy, který jsou mezi rodiči řešit s těma dětma, ale potom dcera, který už bylo 18 let v té době, tak ta mi řekla sama, že už to jako nemá cenu takhle dál. Jako, že to stejně vědí, že je to celý špatně a ať už se na to jako vykašlu.

Ehm, takže na to reagovaly podle vás

Takže to bylo jediný, co mě drželo zpátky, aby se to nepromítlo negativně do dalšího nazírání dětí vůbec na rodiče a vůbec do budoucna.

Hm a s manželkou jste nějak řešili ještě v té předrozvodový fázi jejich nějakou výživu, výchovu, kdo si koho vezme nebo jak tohle bylo

No, řešení bylo skoro nulový, protože bývalá paní tvrdila, že jsou to všechno pomluvy, že žádný vedlejší, eh, svý osobní ani intimní zájmy nemá, že všechno je pomluva, že prostě jí

závidí postup v práci a že teda jsem úplně mimo, že to vůbec není pravda, co si myslím, teda jsem si vždycky myslel. Od té doby začly být tyhle zvláštní vztahy mezi náma, že někoho má.

Takže vlastně na tohle vůbec nereagovala.

Ne, odmítala se o tom bavit, že je to všechno výmysl jejich kolegyň v práci, že teda nikdy s nikým jiným nic neměla.

Takže s váma ani neřešila tím pádem ty děti.

Ne, odmítla, odmítla jít na tu do toho střediska té komplexní terapie, protože řekla, že je to zbytečný, že ona nevidí důvod, proč by tam chodila, protože ona nic špatného nedělá.

§4

Hm a když jste teda podal ten návrh na rozvod, jak to teda přijala partnerka?

No, přijala to ne moc dobře, protože, já jsem jí teda řekl dopředu, že hodlám to ukončit nějak slušnou formou, že se nebudeme doma o nic přetahovat, že to skončím, jak by to skončit mělo, tak ona řekla, ať to klidně podám, že jí je to vlastně jedno. A myslím si, že spoléhala na to, že s ohledem na děti to neudělám. Pak jsem to teda podal, no a řekl jsem jí to, že jsem podal návrh na rozvod, tak ona brala jako, že je to spíš jako legrace, ovšem potom přišel papír z Magistrátu, kdy teda orgán péče o dítě nám sdělil, že je kolizním opatrovníkem město, no a začal, začal, jak bych to řekl, emoční vzednutí, bylo to prostě, bylo veselo doma.

Hm a vy jste teda spolu ještě bydleli a projevilo se to teda nějak na chodu domácnosti nebo i na nějakých financích, a tak a společným soužitím vás obou?

Projevilo se to tak, že manželka se přestěhovala do obývacího pokoje, přestala participovat na chodu domácnosti, takže já jsem vlastně řešil, ááá, jak děti, ekonomickou stránku chodu domácnosti, tak i tu společenskou jsem řešil vlastně výlučně já a bývalá paní se starala jenom sama o sebe.

Takže už vám ani nevařila třeba?

Nó, hm, snažila se připravit jako suroviny na víkendovej oběd nebo na nějaký to přežití, ale skončilo to většinou tak, že jsem šel, musel jsem na nákup v sobotu ráno a zabezpečil jsem, pak jsem dětem uvařil a bylo to. Protože nebyla doma, byla vždycky někde, asi s tím pánem někde.

§5

Ehm, jak probíhal vlastní rozvod?

Rozvod, protože jsme bydleli v bytovce, v bytě, tak vlastně jsme neřešili ani otázku toho nezletilého dítěte, protože dceři bylo už 18, že jo, tak jsme to řešili jako společnou péči a ten rozvod proběhl, tím, že vlastně byla sepsána dohoda o vypořádání společného jmění manželů a otázka i nezletilého syna byla jako vyřešena dopředu. Doložili jsme ty listiny soudu spolu s návrhem na rozvod, takže všechno probíhalo takzvaně nespornou formou rozvodu.

§6

Hm a toho mladšího syna jste vyřešili jak?

No, toho jsme vyřešili tak, že ten zůstal u mě. Po dohodě teda, kdy ta společná péče, která byla v tom návrhu na rozvod, áá, pak jsme, aby dostala manželka takzvaně startovací byt, tak jsme musela doložit, že toho původního bytu, ve kterém jsme bydleli jako rodina se zbavila, takže ten se musel prodat ten byt a ááá vlastně manželka začala nový život s tím, že teda ten syn je určitou přítěží, takže jsme se dohodli, že ten syn zůstane mně.

Hm a dcera teda ta?

Dcera teda už studovala vysokou školu v té době, takže to nebylo tak jako problematický, jako nějakou péči a výživu, tam bylo jasné, že jí budu asi dávat, přispívat nějaký to kapesný a tam není otázka přímo nějaký výživy, výchovy předmětný.

Ona teda studovala, takže na tu jste přispívali oba?

Ano, ano, ano.

§7

A na syna vám manželka přispívala?

Nó, ze začátku mi přispívala, protože se odkazovala na návrh, kde nebyla společná péče, ale to bylo myšlený v době, kdy jsme se teda rozváděli, tak jsme bydleli v tom bytě spolu všichni čtyři nebo respektive tři, ehm a potom, kdy jsme byt převedli, respektive prodali, tak syn zůstal se mnou, ale manželka řekla, že teda když máme společnou péči, takže vlastně není stanoveno, kolik mně má dávat na syna a že mi nebude dávat nic. Protože tam není rozsudkem určeno, že by měla platit nějaký výživný, takže mi nebude platit nic, ať si to teda zařídím u soudu.

Vy teda, jak jste měli společný byt, tak jste si ho teda jako rozdělili ...

Ne, my jsme ho museli prodat, protože, aby, aby se dostalo tzv. sociální bydlení neboli startovací byt, tak nesmíte mít, nesmíte mít žádný vlastnický práva k bytovým jednotkám nebo podíl k družstevnímu bytu.

§8

Ehmm, a jak jste to teda zvládl po ekonomický stránce?

Já?

Ehmm.

No, zvládl, tak já jsem OSVČ, to znamená, jsem se musel snažit a z toho bytu vlastně půlku, mně připadla polovina v rámci vypořádání SJM, no a z toho já jsem zainvestoval a vlastně pronajmutej byt jsem zrekonstruoval a těch x let jsem nemusel platit nájem, protože se odečítala ta investice oproti nájmu.

A pociťoval jste teda po tom rozvodu nějaký dopad ekonomický jako, když jste byl závislý na jednom platu?

Ne, já jsem naopak jsem si polepšil.

Polepšil jste si. Hmm, no a se synem jste zvládali celou tu situaci dobře?

Ze začátku to nebylo jednoduchý, protože tam samozřejmě na mě přešly práce, který původně byly, nechci říct ženský práce, prostě zajišťovala je manželka v době, kdy to fungovalo, takže jsem se musel naučit vařit, žehlit a takový věci, ale to se dá zvládnout.

Hmm a syn to teda zvládal dobře?

Jó, on věděl, prostě tam bude mít vždycky oporu nějakou, takže my doteď vycházíme velice dobře. Samozřejmě nebráním mu v kontaktu s matkou i navštěvujou se, matka má, jeho matka má novou rodinu, má nový, nový, nový dítě, má syna, takže docela toho mladšího bratra jako by spolu vychází, sice je malej, ale vychází spolu.

§9

Hm a dneska máte s bývalou partnerkou jaký vztah, vycházíte spolu?

No, já bych rád, rád bych vycházel, ovšem, éé bývalý manželce je neustále ten pocit křivdy, že jsem to byl já, kterej dal návrh na rozvod a vlastně jí společensky jako by znemožnil, tak ona se se mnou odmítá kontaktovat nebo bavit, ani a i když jde třeba o děti, o nějaký

samozřejmě jejich, potřeba řešit, ty rodiče by měli řešit ty problémy těch dětí, pořád maj nějaký problémy, tak ona se mnou odmítá komunikovat, že prostě, to je zbytečný. Prostě je doteď ukřivděná, i po těch letech, že teda jsem byl já, kterej ji vlastně znemožnil, a i když teďka si nemá co stěžovat, třeba ona má novou rodinu, novýho partnera, nový dítě, ale stejně ten pocit takový tý jako by křivdy v ní pořád je. Je taková uražená.

Ehmm, uražená. Tak jo, děkuju za rozhovor.

Tak snad vám to pomohlo, teda.

Jo, určitě

Příloha 3 – Rozhovor s participantem A2

§1

Můžu se zeptat, jak jste dlouho rozvedená?

No, teď to bude asi tak 5 let, *ehm*, 5 let.

A když jste si asi tak všimla, že mezi vámi vznikají nějaké problémy?

No, ono to bylo takový nejdřív vkrádavý, pomalý, když jsem manželovi říkala, že , jsem byla taková nespokojená. No a pak, pak jsem to vyřešila po svém. Když mě jako by někdo míň vnímal, nechtěl změnit náš způsob života, a tak jsem to prostě bylo to takový pomalý, vkrádavý.

Ehm a jakým způsobem jste to vyřešila, jestli se můžu zeptat?

No asi ne moc dobře, ale vyřešila jsem to tak, že si jako v práci jsem si našla přítele.

Hmm, a někdo na chodu domácnosti se to odrazilo?

No, neříká se mi to asi moc dobře, teď asi ze sebe neudělám vzornou matku a manželku, ale v té chvíli, určitě ano, protože mně to v té chvíli bylo úplně jedno. Já jsem žila ve svém nějakém světě zamilovaného člověka po x letech zase, no a tak jsem věděla, že manžel zas je takovej, že se postará o domácnost, o děti, takže já jsem tak někdo jako v tu chvíli to neřešila. Takže určitě se to někdo, někdo se to prostě odrazilo.

Ehm a snažili jste se spolu s manželem ty problémy někdo jako řešit?

Eee, já se přiznám, že jsem to řešit nechtěla už. *Hmm*, ale vím, že manžel docházel do poradny, ale víc o tom nevím. Já jsem se nechtěla o tom bavit. Já jsem si tak někdo jako by , v tu chvíli, co on docházel do té poradny mě to nezajímalo. *Hm*, takže už jsem nechtěla, no a pak zase když jsem chtěla, tak on už zas nechtěl.

§2

A vy jste teda žádnou odbornou pomoc jako nevyužila?

Ne, ne.

Ne, takže ani nevíte, jestli a manželovi byla ta odborná pomoc ku prospěchu?

Nevíte nebo vás to spíš nezajímalo?

Mě to spíš nezajímalo. Asi vzhledem k tomu, že jsme se rozvedli (smích) asi moc ne.

Ale, ale.

§3

A návrh na rozvod, kdo z vás podal?

No, to je právě to, že manžel. Trošku mě překvapil, protože to, jak jsem řekla, že nejdřív mě to nezajímalo a pak jsem si myslela, že jsme si to vyříkali, *hmm*, a že by to tak nějak jsme dali dohromady a když jsem žila v takovém tom, že se nám to podařilo, tak najednou bum a žádost o rozvod stála přede mnou.

Hmmm a měli jste tenkrát nezletilý děti?

Ano, měli, syna. Dcera už byla zletilá.

A tomu bylo kolik?

Tomu bylo 13? Třináct a kousek asi.

A spolu jste řešili ještě nějak v té předrozvodové fázi otázku výchovy a výživy dětí po rozvodu?

Tak jako manžel byl v tomhle tom velice akční, takže dá se říct, že to všechno vyřešil. Všechno jsme se domluvili a všechno jako, samozřejmě jsme o tom mluvili, protože dcera, musím říct jako, není to moc lehký, ale přece jsem jenom více měla vztah k té dceři a manžel k synovi, takže jsme se dohodli už před tím, jak to bude dál po tom rozvodu.

§4

Hmm a vy jste teda říkala, že manžel podal žádost o rozvod a jak jste se k tomu teda stavěla vy?

No, nejdřív na zadní, protože jsem to nečekala (smích). Myslela jsem si, že to tak nějak dáme dohromady, no, takže mě to tak jako by překvapilo a dá se říct tak jako by vnitřně žensky urazilo.

Ehm, tomu rozumím. A projevilo se to nějak na chodu domácnosti nebo i finančně nějak jako, že jste spolu byli v takový jakoby tenzi?

Nó, jako na chodu domácnosti se to projevilo tak, že já jsem fakt, jsem úplně rezignovala

V tom vašem společném soužití jsem myslela

Nó, tak to určitě. To já jsem odešla jakoby, jak se říká z lóže, takže jsem se odstěhovala, úplně jinam do míst, do obýváku á, no a pak jsem si žila svůj život s tou dcerou a pak prostě, do té doby, než prostě byl ten rozvod, takže se to určitě jako by, ale určitě se to projevilo.

§5

Hm a o tom rozvodu mluvili jste s dětma, jak na to reagovaly?

My jsme se dohodli, že jim to řekneme oba dva, takže jsme jim to řekli, ááá, mě trochu překvapilo, že to vzaly tak jako by s klidem, ba naopak dá se říct, že to kvitovaly, protože my jsme si to asi neuvědomovali, ale ty naše takový, ty hádky a tohle, oni hrozně vnímaly. Áá, takže vlastně toho tak náak, když zpětně o tom přemejšším, tak bych řekla, že vlastně řekly, že to bylo dobře. Že to tak náak čekaly.

A vlastní rozvod teda probíhal v pohodě, když jste říkala, že manžel měl všechno připravený.

Všechno, to byl profík v tomhle. Všechno si připravil od A do Z, až mě to překvapilo.

Ehmm, a ty děti jste teda po rozvodu vyřešili jak?

My jsme se už předtím dohodli, jsme měli vlastně všechno sepsaný, takže jsme se dohodli, že Igorek zůstane s manželem a já jsem si vzala dceru. *Ehm*, takže ta zůstala se mnou.

§6

Pocit'ovala jste áááá nějakou, nějakou ekonomickou dopad po tom rozvodu, když jste zůstala sama s dítětem?

Já se přiznám, že ne, protože jsem si našla partnera a ten byl finančně zajištěný, takže jsem byla i já s dcerou finančně zajištěná.

Takže jste celou tady tu novou situaci zvládala teda asi dobře?

V pohodě.

§7

Ehmm, a jaký máte dneska vztah s bývalým manželem?

No, nic moc. Nemusíme se do dneška, prostě takový divný to je, nó. Takový jako, ááá, mě taky náak dá se říct žensky ponížil, protože já, když jsem si myslela, že to dáme dohromady, tak jsme to nedali, no a já mu to náak vnitřně nemůžu, nemůžu prostě zapomenou, takže ani přes děti, ani to. Samozřejmě, když musíme, tak se vidíme, respektujeme se, už se nehádáme (smích) před nima, ale jako že bysme se nějak vyhledávali a přáli si k narozeninám a k Vánocům, to moc ne.

Hmm, takže kdybyste to měla celý ňák zhodnotit, takže vlastně hmm, jste ráda, že jste se rozvedla nebo že to vůbec takhle dopadlo?

Nó, já, musím říct, že jo, protože vlastně já kvůli partnerovi, kvůli kterému, de facto dá se říct jsem tohle to všechno provedla a udělala, s ním žiju do dneška, mám další dítě *ehm*, takže asi jo.

Ehm, hm, takže jste spokojená?

Určitě.

Tak jo, děkuju za rozhovor.

Prosím.

Příloha 4 – Rozhovor s participantem B₁

§1

Můžu se vás zeptat, jak jste dlouho rozvedený?

Nó, myslím, že 14 roků, že to je.

A kdy jste si všiml, že mezi vámi vznikají nějaké problémy?

Ha, ha, ono už to, už je to sice dávno, už jsme byli docela dlouho spolu, tak ono tak nák postupně. Mně to přišlo, mně to přišlo že holt už jsme, ona byla taková náka odtažitější manželka, už mě přišlo, že už o mě nejeví tolik zájem, no a já jsem si našel, hm, jinou partnerku, no. Takže jsem ani občas nespál doma, no, takže asi nevím, no, jsem tomu třeba taky nák svým způsobem pomoh. Takže tak nák postupně se to prostě rozvíjelo.

§2

A jak se tahle situace odrazila na chodu domácnosti?

Tak, hm, o domácnost se vždycky víc starala žena, takže to prostě fungovalo furt dál, já jsem víc času samozřejmě nebo část času stejně spával doma a něco jsem přispíval samozřejmě nějaký peníze na domácnost, no. A jinak jsem moc věcí neřešil, no.

A mluvili jste s áááá spolu tady o těch problémech nebo snažili jste se je nák odstranit?

Hmm, nák, nák jsme to moc nerozebírali. Nebyli jsme schopný si o tom sednout, mně to přijde, já nevím, no, že mně připadala, jak když ona nemá zájem prostě, no. Že je prostě ke mně, jako kdyby ke mně tolik necejtla jako dřív.

§3

Ehm a využil jste tím pádem nějaký odborný pomoci?

Hm, né.

Vůbec?

Né, vůbec ...

Ani vás to nenapadlo?

Tak já jsem nad tím nák ani nepřemejšlel. Mně to přijde, že prostě buď to musí mezi těma lidma fungovat a když ne, tak je to teda asi špatný, tak si to snad jsou schopný vyříkat sami.

Ehmm, a měli jste nějaký nezletilý děti?

Měl, holky v tu dobu byly obě nezletilý, no. Myslím si, že jo, no. 14 roků, né, to ta starší už, ta né vlastně a mladší jo, no. Jo, mladší byla nezletilá, určitě.

§4

Ehmm, a kdo z vás podal návrh na rozvod?

Já jsem dal návrh na rozvod. Ta by se k tomu nikdy nedokopala. Sice to stálo za prd, ale prostě, že jo.

A když jsem mluvila o těch dětech, řekli jste jim to, že teda jaká situace nastala?

Ale jó, tak to jsme jim nák řekli, no. No, tak mně to připadalo, že tý starší, že tý to bylo tak nák jedno, nó, já nevím, tak jako s tím už nák počítala nebo jí to bylo lhostejný, no a ta mladší, tam mně, že to nák, mně to přišlo, že to nák asi nechápala úplně v tu chvíli. Tenkrát jako, o co vlastně jde.

Hmm a v tý předrozvodový fázi jste s manželkou řešili nák jako výživu a výchovu dětí, kdo u koho zůstane a tak?

Hm, tak tam já jsem to bral tak, že prostě ty holky zůstanou u manželky a já prostě půjdu dál, no. Já, kor v tu dobu jsem měl prostě jinej vztah, takže tak nák jsem to bral, že to bude asi pro obě strany lepší pro děti, no. Ale a nák tak ani mně nepřijde, že bysme o tom měli nějakej rozpor nebo něco.

§5

Hm, a vy jste teda říkal, že jste podal návrh na rozvod a jak na to reagovala vaše žena?

No, moc se jí jako ta, tý se to nelíbilo, nechtěla se nák, hmm, jako asi neměla moc chuť do rozvodu, no, jo. Ona si prostě furt myslela, že to nějakým způsobem dáme dohromady něco co, ale jako já nevím, mně to teda už nepřišlo, že jsme schopný to dát dohromady. No a tak, navíc už jsem měl vztah, kterej mně v tu chvíli přišel zajímavější, no tak jsem to tak viděl.hm, myslím si, že už jsme to prostě přežili, ten vztah.

Hm, a nák když jste byli v tý rozvodový fázi, tak něco se změnilo v domácnosti nebo i finančně?

No tak, ffff,

Jako, jestli jste fungovali pořád stejně? Tak ňák.

Úplně ne, už jsme si jeli každéj víc jako za svý nebo jsme se víc starali o sebe, ale já když jsem přišel domů, tak jsem, to jsem byl překvapenej, jsem měl uvařino nebo tak, no tak já jsem, já jsem ňáký peníze domů dal, no a tak hmmm, prostě to bylo takový jako, že to vypadalo, jako kdybysme fungovali, ale vlastně, že jo, ale bylo to jenom takový vykonávání funkcí, nó. Nebylo to nic jako, no, já nevím, osobního v tom nebo něco, no.

§6

Hm, a vlastní rozvod probíhal jak?

Nó, tak já jsem si našel na internetu nějakéj to, nějakéj jako návod, no tam jsem to, podle toho jsem to vyplnil a podal jsem žádost, no. Nejdřív to nechtěla podepsat, ale podepsala to. Pak to

Takže manželka se toho ňák neúčastnila? Vaše bývalá.

Né, ne, jsem to podal a hotovo, no.

A teda tady u tý otázky, jak jste vyřešili teda po rozvodu tu výchovu, výživu dětí, tak na to už jste mi asi odpověděl, ty zůstaly u manželky?

Jo, ty zůstaly u ženy, no.

Jo a vy jste na ně finančně přispíval?

Jo, já jsem jim, já jsem jim přispíval podle možností, jak to šlo, no. Někdy líp, někdy hůř a ...

§7

A co vaše ekonomická situace po rozvodu, byla ňáká jako zlepšila se nebo byla horší?

No tak její situaci já jsem, když jsme se rozvedli, tak pro mě už v tu chvíli, co? Když to řeknu, nebyla moje domácnost, tak já jsem to moc neřešil, tu její. Jó, jo, byly tam ňáký problémy s bytem nebo takový, no, tak, ňákým způsobem to řešila a já jsem jí potom začal ňáký věci splácet postupem let. Něco.

Postupem let, to znamená, ááá jako kdy? Po tom rozvodu nebo až někdy?

Né, až po pár letech, no. Nejdřív né, no, protože to jsem moc peněz neměl po rozvodu nejdřív, no.

Takže jste na tom nebyl úplně nejlíp?

Nó, nebyl. Nó, nebyl, ale ona nějak prostě vyžila, tak. Když to šlo, tak jsem něco přispěl, ale no tak asi, no.

Ehm, takže tu celou novou situaci jste zvládal jak?

Hmm, tak pfff, jako samozřejmě, že vždycky to člověka jako nějak zasáhne nebo něco, ale jako dobrý, no. Jó, tak jako já jsem jako to byl docela spokojenej v novým vztahu a no tak jako jsem neměl nákej problém jako, abych strádal.

Takže jste měl novou partnerku?

Jo, já jsem měl novou partnerku, no. S tou jsme si docela rozuměli, mně to přijde, měli jsme i ááá dítě, no takže já jsem měl vlastně novou rodinu, no.

Hmm, takže jste byl v podstatě spokojenej?

Nó, tak dá se říct, že jo, no. Člověk má vždycky, že jo samozřejmě nějaký představy, ale vcelku jo.

§8

Hm, a s těma dětma jste vycházel jak?

Hmm, no

Ještě z té původní rodiny

No tak s tou starší jsem si nějak vlastně od rozvodu pořádně nevídal, a tak nějak jako moc neměla zájem se se mnou moc scházet, nó. Ta mladší, tý jsem jí občas něco jako koupil nebo dal, tak. Jako s tou jsem se, s tou jsem se vídával, no. Tu jsem dokonce vzal občas i do nový rodiny nebo k té přítelkyni, no. Takže s tou jsem se vídával. Jako i na víkendy, no.

A ta tu situaci zvládala dobře, v té vaší nové rodině?

Takhle mi přijde, že jo, docela. Jako, když tam přišla vždycky nebo to, že to bylo docela v klidu.

§9

Hm, a dneska, jakej máte dneska vztah se svojí bývalou partnerkou?

Nó, já si myslím, že už jsme se, tak já už jsem si myslím neměl už poměrně od počátku nějaký problém s tím a bejvalá žena se s tím tak nějak už, si myslím se srovnala, že jsme tak nějak v klidu. Já si myslím, že bysme si klidně mohli vídat i navštěvovat, což ona teda nějak moc

nechce, no tak ňák jako nó. Já nevidím ňákej problém, já myslím, že jsme se prostě rozešli jako lidi.

Ehm, dobře. Tak jo, tak děkuji za rozhovor.

No prosím, no.

Příloha 5 – Rozhovor s participantem B2

§1

Tak, můžeme začít? Můžu se zeptat, jak dlouho jste rozvedená?

Já jsem rozvedená 15 let. V září 2006 jsme byli rozvedeni s bývalým manželem.

Ehm, a kdy jste si všimla, že mezi vámi vznikají nějaký problémy?

No, že chodil pozdějc domů, nezdržoval se doma moc, moc jsem ho nezajímala, když jsem se na něco zeptala, tak mi odsekával a hodně se zdržoval mimo domov.

Hmm a na chodu domácnosti se tyhle problémy nějak odrazily?

Z mého pohledu ne, já jsem se furt chovala nebo jsem pracovala furt stejně, starala jsem se o děti, akorát děti se občas ptaly, kde je táta, proč není doma a když přišel domů, tak byl protivnej, odsekával, takže to nebylo úplně takový růžový a směřovalo to asi k nějakému rozchodu nebo k nějakému něco, něco se muselo stát.

§2

A tyhle problémy, snažili jste se je nějak řešit nebo odstranit?

No, tak nejdřív jsme si o tom promluvili, tak manžel mi řekl, že vlastně si hledá někoho jiného, protože na něho nejsem dostatečně milá, nevěnuju se mu, když jsem mu říkala, že máme i děti a musím se starat o děti, tak to nějak nechápal, takže já jsem si nepřipadala, že bych dělala něco špatného, ale jemu asi to takhle náck nestačilo a snažil se asi teda si najít ženu, jinou. Mě to teda mrzelo, protože jsem v tom neviděla nějak něco špatného, měli jsme si o tom popovídat, ale jelikož byl manžel mladší, tak s tímhle tím jsem moc nepochodila.

Jo a co ho k tomu tak vedlo?

Já jsem, nevím, asi jsem nebyla taková sdílná s tím nebo jsem neříkala, že ho miluju nebo nevím, co ho k tomu vedlo, nemám vůbec páru, proč se takhle choval. Já jsem si připadala, že se mu věnuju dostatečně, všechno měl připravený, vůbec nechápu, co ho k tomu vedlo.

Hmm, takže asi měl pocit, že citově strádá.

Aaa, tak mi to potom řekl že vlastně za to, že vlastně ten podnět k tomu rozchodu je kvůli mně, že vlastně jsem k němu chladná, neprojevuju mu dostatek lásky.

Ehmm, měli jste v té době nějaký nezletilý děti?

V té době jsme měli dvě dcery tedy, dcery máme stále, teda a jedny v té době bylo, šla do první třídy, ještě ani nenastoupila do první třídy a starší dcera byla o 8 starší, takže jí bylo 15, 14 let.

§3

Ehmm a kdo z vás podal žádost o rozvod?

Aaaa, žádost o rozvod nakonec teda podal manžel, ale měli jsme to ten, já si teďka přesně nevzpomenu, jak se tomu rozvodu říká. My jsme nešli k soudu, ale sepsali jsme to, ééé, ten smířčí soud?

Nesporný

Jo, nesporný soud, takže manžel si někde na internetu našel formuláře, ty vyplnil, dal mi to podepsat, já jsem to podepsala, ale nevěřila jsem tomu, že to podá. Protože já jsem se rozvádět prostě nechtěla, já jsem nechtěla rozbít rodinu, myslela jsem si, že se to dá vyřešit jinak, ale on prostě si stál za svým, že se rozvedeme a tudíž tu žádost nakonec podal.

§4

Hmm, říkala jste, že jste měli nezletilý děti v té době, řešili jste nějakou ještě v té předrozvodové fázi nějakou jejich otázku výživy a výchovy dětí?

Já už si to teda přesně nepamatuju, jak to v tom, v té žádosti bylo, ale samozřejmě já jsem chtěla, aby děti byly u mě, starší dcera, ty jsme se zeptali, ta samozřejmě nechtěla být s otcem, oni k sobě neměli moc vztah takový, protože manžel vlastně, když ona se narodila, tak potom šel na vojnu, takže nezažil moc to dětství té starší dcery a malá ta tomu nějak nerozuměla, takže to bylo automatický, že prostě zůstane jako se mnou a manžel v té žádosti o rozvod tam napsal, že vlastně bude platit na dcery výživný, teďka nevím, jestli to bylo o nějaký částce, ono už to bylo dlouho, ale dohodli jsme se, že děti zůstanou u mě, že bude platit alimony a že se budou vídat, jak ty děti budou chtít ho vídat.

Takže manžel s tím neměl žádný problém?

Já si myslím, že mu to bylo tak nějak jako jedno, hlavně, že se to vyřešilo nějak, že, že ty děti prostě zůstanou u mě. Zase věděl, že jim je u mě dobře, on stejně neměl bydlení, takže jsme bydleli v bytě, kterej jsme si vlastně koupili na hypotéku.

Oba dva

Oba dva jsme si ho kupovali.

Oba dva jste tam i bydleli

Oba jsme tam pořád bydleli, ale on se tam jako moc nezdržoval, ale dojížděl tam, protože ta mladší dcera to špatně nesla, že otec není doma, tak kvůli ní jako jezdil domů, ale mně to nedělalo dobře jako po fyzický stránce, psychický. Vždycky se tam objevil, jelikož jsem furt k němu něco cejtila, tak mě to hrozně jako by i psychicky ničilo a nedělalo mi to dobře, no. Byla jsem potom nervozní, třeba i na děti, který za to vůbec nemohly, bylo to takový špatný. Byla bych radši, kdyby si našel byt, ale on v té době žádný neměl, takže přespával doma, někdy jó, někdy né, takže já jsem nevěděla, jestli přijde domů, nepřijde domů. ***Hmm***, takže mě to hodně psychicky jako ničilo.

§5

Ehmm, takže to navazuje i na tu moji otázku , jak jste se stavěla k tomu rozchodu?

Já jsem se rozvádět nechtěla, už jsem to jednou říkala, chtěla jsem to nějak dát dohromady, ale potom jsem zjistila, že to asi nemá cenu, takže jsem k tomu rozvodu dala souhlas, ale tak věřila jsem tajně, že se nerozvedeme, že to nějak třeba ustojíme, ale bohužel potom přišlo to normálně rozhodnutí od soudu, že jsme rozvedení.

§6

Ehmm a v té době rozchodu nebo rozvodu, teda spíš rozvodu projevílo se to u vás nějak v tom soužití vás obou, v chodu domácnosti, finančně?

V době rozvodu i po, finančně exmanžel přispíval jako na chod domácnosti, na dcery platil, byli jsme domluvený, co kdo bude platit, já jsem platila nájem, on platil hypotéku, na děti dával peníze, v tom nebyl problém. Áaaa, akorát to soužití, mě to fakt ničilo, protože on si tam chodil a já mu ještě jako vařila, prala, prostě jsem, vlastně furt jsem se k němu chovala jako k manželovi, ale věděla jsem, že má někoho jinýho a mě to prostě ničilo a jemu to vůbec nepřišlo divný, že vlastně takhle žije a mě to fakt ničilo a i potom starší dcera s tím měla trošku problém, že už věděla, že otec, její otec někoho má a že stejně dochází za mnou, takže ona taky z toho byla úplně nebyla dobře na tom s nervama, měla problémy, končila školu, chtěla dělat přijímačky na střední školu, tak potom se nakonec teda jako manžel uráčil a odstěhoval se.

§7

Ehmm, to jsem se právě chtěla teď zeptat, jak to zvládaly ty děti, když jste jim to řekli, ale na to už jste mi asi odpověděla.

No, ta starší to snášela tak v mezích jejího věku, bylo jí 15 let, takže náh tak, ale asi jí to nebylo jedno, byl to její táta a ta mladší, ta ještě byla fakt malá, ale tý chyběl ten táta, protože spolu vyrůstali, takže jí chyběl ten táta. Pro ní to bylo jakoby špatný, no, ale potom, ááá, jak bych to řekla manžel jim někdy říkal takový věci, který vlastně malejm dětem se nemá říkat a oni to stejně nechápaly a potom si třeba myslely, že vlastně se rozvedl, se rozvedl nebo vlastně odešel od nás kvůli mně, on jim říkal, že já ho jako nemám ráda, to si myslím, že se dětem vůbec neříká a a myslím si, že vůbec nechápaly, o co jde. A on mi stále vyčítal, že těm dětem nechci nic říct a já jsem říkala, tak jsme jim to řekli, že se rozvedeme a myslím, že dětem to stačí, oni to pochopí až budou starší a nebudu jim vykládat naše jakoby intimní věci, který oni vůbec nepochopěj. A taky že nepochopily, když jsme se o tom potom bavily, takže oni vůbec nevěděly, o co jde.

Hmm a po rozvodu, jak teda probíhala ta jejich áááá vyživovací povinnost jako vůči dětem z jeho strany?

Po rozvodu

§8

A výchovná?

Chvilku to ještě bylo dobrý, no ale potom, po čase áá manžel si stále myslel jako, že mu asi náh patřím, i když jsme rozvedený, on mě tím i jako trošku psychicky vydíral, on věděl, že já mu ještě jako, že on mi není lhostejnej, vždycky přišel, chvilku tam jako byl, vypadalo to, že se vrátí domů, tak já jsem živila tu naději, on potom zase si našel další ženu a takhle to bylo a pomalu přestával přispívat na domácnost nebo na ty hypotéky, prostě chtěl, abych si to platila celý sama, když v tom bytě bydlím. No a bylo období, kdy říkal, že se vrátí domů a já už jsem nechtěla, protože už jsem mu nevěřila a od té doby, co jsem mu vlastně řekla tuhle tu větu, přestal veškerý věci platit, neplatil na děti, přestal platit alimenty, přestal platit hypotéku, na čemž jsme byli domluvený, takže všechny tyhle ty věci jsem musela táhnout já a starší dcera končila střední školu a pak chtěla jít na, studovat do Prahy a otec jí slíbil, že jí bude přispívat, ale nepřispíval, tak já kvůli tomu ještě, aby ta starší dcera dostudovala, jsem musela chodit do dvou prací, abych to vůbec všechno zvládla a bylo to velice těžký, protože jsem za něho

musela platit jeho dluhy, chodily mi tam exekuce a už jsem nevěděla kudy kam, tak jsem vyhledala pomoc v , ježišmarja

To jsem se právě chtěla zeptat, jestli jste teda

Jo, jo, jo akorát teďka si nevzpomenu, jak se to přesně, prostě ta organizace jmenovala, byla to pomoc pro tyhle ty ženy

§9

Občansko – právní poradna?

Ano, ano, pro tyhle ty ženy, co maj tyhle ty problémy, tak jsem tam zašla, oni mi vlastně poradili, co mám udělat, jak mám udělat, koho mám oslovit a tak, ale jelikož už ty exekuce byly v takový míře, že se to nedalo jako stáhnout, tak já jsem to, bohužel musela platit, protože v té době, v té době, kdy manžel ty dluhy udělal, my jsme byli manželé a bohužel stát tohle to vůbec nezohledňuje a musela jsem ty dluhy platit za něho, což pro mě bylo jakoby těžký. Opravdu jsme žili z měsíce do měsíce, ale snažila jsem se všesky ty jeho pohledávky platit a, ale nebylo to vůbec jednoduchý, takže tam mi poradili, co mám dělat. Oslovila jsem i ty exekutory, takže někteří vyšli vstříc, někteří ne, ale ňák jsme to teda přestáli, no.

Hm, takže ta poradna byla ku prospěchu?

Ku prospěchu. Pomohli mi i paní ke mně byla velice jakoby milá i poradila mi, co mám jako, jak mám dělat, že si všesky věci mám zapisovat, aby prostě, když přijde, potom kdyby byl třeba soud kvůli něčemu, ještě třeba kvůli tady tomu, takže ať mám všecko podložený, co jsem zaplatila, jak jsem zaplatila, a i mi jako by radila, jestli nechci třeba navštívit psychologa nebo psychiatra, ale to jsem zatím odmítala, protože jsem si přišla, že to ňák zvládám, i když to bylo těžký, ale ňák jsem to tak ňák ustála.

§10

Hmm, takže zvládala. Jak dlouho jste takhle měla ty dvě práce?

Ty dvě práce jsem měla asi tři, necelý čtyři roky, takže jsem byla ve svý práci a potom jsem ještě večer chodila uklízet, takže jsem musela obstarat děti, no a potom jít ještě uklízet. Takhle jsem to dělala čtyři roky a nebylo to vůbec jakoby příjemný. Někdy to bylo vysilující,

ale prostě jsem potřebovala ty peníze, takže jsem to musela ňák zvládnout. No a exmanžel, toho to ňák vůbec nezajímalo. Přišlo mu, že je to úplně normální, proč bych to neměla zvládnout, i když to vůbec nebyly moje dluhy, ale jeho dluhy. To si vzal on půjčky, o kterých já jsem ani nevěděla, v době manželství a potom jsem je stejně musela splácet já, takže to bylo takový nehezký období, no.

§11

Na ty děti teda po celou dobu jako neplatil to výživný?

No, asi pět let neplatil a potom starší dceři, starší dcera už byla plnoletá, přestala studovat, tak na tu už neplatil, no a na tu mladší dceru potom začal platit, protože se dostal do práce do zahraničí, a tak začal platit ňáký peníze, protože jsem mu řekla, že jsem mu jinak hrozila soudem, že to jinak dám k soudu a takovýhle a on nechtěl, protože v tom zahraničí tam by to bylo, musel by mít na plat a on to nechtěl, takže začal přispívat, konečně tý mladší dceři. Tý starší dceři ty peníze ještě splácí.

Hm a jak on podle vás dneska vychází s dcerama?

S tou mladší dcerou, s to vychází, s tou se stýkaj, s tou jako maj dobrej vztah, s tou starší to je horší, ona už nežije v Česku, ale telefonujou si a ňák jako snažej se ten vztah ňák jakoby dát dohromady. I ta starší dcera říká, prostě, že je to jako táta, takže se to snaží pochopit, jde jí to těžko, ale ňák se jakoby snažej spolu komunikovat i se navštěvujou, takže já jsem jim teda, musím říct nebránila ve styku s otcem. Je to prostě jejich otec a teďka už jsou dospělý a můžou si to už korigovat samy, už jsou plnoletý, takže ten styk, a ještě před tím, vlastně když byly plnoletý, tak s tou mladší se stýkal víc, ta starší potom studovala v Praze, takže ani nebyla moc v Liberci, takže s tou mladší se ale stýkal, to měl jednu tejdně, si jí bral na víkendy, takže spolu potom, k tý mladší měl lepší vztah, s tou starší už to bylo horší, ale ty peníze neplatil stejně, i když vlastně si to dítě bral.

§12

Ehmm a vy s ním máte dneska vztah jaký?

No, já bych řekla takový, že spolu komunikujeme, když je něco potřeba, protože ta starší dcera ještě studuje, takže řešíme otázky, kdo, co jako se rozdělíme, takže jako spolu vycházíme jenom v mezích. Nestýkáme se, ale když je potřeba něco vyřešit, tak už se s ním dá ňák mluvit rozumně, už to nehází všechno jenom na mě, že já bych to měla platit. Prostě je

to taky jeho dcera, takže se podílíme. Každý dáváme stejnou částku na studium té mladší dcery.

Hm, tak jo. Děkuju za vaši otevřenost a za rozhovor.

Nemáte zač, mějte se hezky, na shledanou.

Taky, na shledanou.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Petra Tichá

Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii,
kombinovaná forma studia

Název práce: Sociální práce a ekonomické aspekty rozvodu manželství

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejrná

Rok dokončení práce: 2020

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 3059

Ostatní text: 77 075

Celkový počet znaků: 80 134

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDF:

2020 BP Tichá Petra Sociální práce a ekonomické aspekty rozvodu manželství

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Petra Tichá**

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: **Sociální práce a ekonomické aspekty rozvodu manželství**

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejnová

Technické parametry práce:

Počet znaků textu (bez příloh): 80 134

Počet stránek příloh: 14

Počet titulů v seznamu literatury: 32

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Na základě získaných informací od participantů a jejich vyhodnocení uveďte, zda jste zaznamenala, že by případné rodinné poradenství či terapie mohly zmírnit následky rozvodu či zlepšit kvalitu života po rozvodu.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Bakalářská práce má dvě části, teoretickou a praktickou.

V teoretické části bakalářské práce se autorka věnuje základním kategoriím problematiky rozvodu a rozpadu rodiny/manželství. Zabývá se intervencí do procesu rozvodu a dále následkům rozvodu. Zajímavý je přístup k rozvodu jako možnosti zlepšení kvality života bývalých manželů. Tato problematika by zasloužila více rozvést, právě proto, že je to nezvyklý pohled na věc.

Ve výzkumné části se autorka věnuje výzkumnému šetření kvalitativní metodou s využitím polostrukturovaného rozhovoru. Držela se souvislosti s tématy, kterými se zabývala v teoretické části, čímž obě tyto části vhodně propojila. Participanty zvolila se záměrem porovnat pohledy obou manželů na důvody rozpadu manželství, využití odborné pomoci a důsledky rozvodu do života „po té“. Autorka neuvěděla, jak spolupráci s participanty zajistila, jak je zvolila a zda šlo o jediné adepty na realizaci výzkumu, či zda jde o část participantů, kteří se spolupráci souhlasili. Vyhodnocení výsledků výzkumu by zasloužilo větší pozornost. V Diskusi autorka nahlédla na úskalí, kterými výzkumná sonda prošla a přiblížila osobní limity participantů v rozhovoru. Uvádí také, že kvalitu šetření ovlivnil malý počet dvojic respondentů. Předpokládá, že při větším výzkumné vzorku by mohly být výsledky šetření odlišné.

Rozsah a provedení šetření celkově odpovídá nárokům na výzkumný úkol bakalářské práce.

Autorka pracovala po úvodní a průběžné konzultaci samostatně.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **1 - 2**

Datum, podpis:
25.6.2020

PhDr. Hana Hejná

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Petra Tichá
 Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
 Název práce: Sociální práce a ekonomické aspekty rozvodu manželství
 Oponent práce: Mgr. Barbara Kostelacová

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 48
 Počet stránek příloh: 22
 Počet titulů v seznamu literatury: 32

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

		x		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Jak byste nyní, s nabytou zkušeností s vedením rozhovorů, postupovala při získávání dat?
2. Vidíte nějaký přínos vašeho výzkumu pro praxi? Jaký?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka pro svou bakalářskou práci zvolila podnětné a společensky aktuální téma ekonomických aspektů rozvodu manželství v kontextu sociální práce. Téma je přínosné a příléhavé ke studovanému oboru.

Teoretická část zpracovává vymezení klíčových pojmů, představuje sociální práci s rodinou v rozvodové situaci a v poslední kapitole přináší pohled na celkové změny kvality života po rozvodu, přičemž neopomíjí možnost pozitivního dopadu na život rodiny po rozvodu. Autorka dokládá svou schopnost orientace v problematice a práce se zdroji v odborných pramenech, správně užívá citací. Teoretická část tvoří myšlenkově provázaný a ucelený rámec pro výzkumnou část.

Empirická část je zaměřena na výzkumné otázky ekonomického dopadu rozvodu a možnosti využití odborné pomoci v kontextu sociální práce. Autorka předkládá přehledně zpracovanou metodologii kvalitativního výzkumu, získaná data podrobuje tematické analýze a v pěti hlavních tématech shrnuje výsledky výzkumu. V Diskusi se autorka kriticky zamýšlí nad nedostatky vedených rozhovorů a dalšími limitujícími faktory výzkumu.

Předkládaná bakalářská práce je zpracovaná mimořádně kvalitním způsobem a je velmi zdařilá. Formální stránce je nutno vytknout absenci bibliografických údajů a samostatného číslování příloh. Po stylistické a gramatické stránce je zcela v pořádku.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis:

